HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (camera a cincea)

14 aprilie 2011 *

În cauza T-461/07,

Visa Europe Ltd, cu sediul în Londra (Regatul Unit),

Visa International Service, cu sediul în Wilmington, Delaware (Statele Unite),

reprezentate inițial de domnul S. Morris, QC, de doamnele H. Davies și A. Howard, barristers, de doamnele V. Davies și H. Masters, solicitors, și ulterior de domnii S. Morris și P. Scott, solicitor, de doamnele A. Howard, V. Davies și C. Thomas, solicitor,

reclamante,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată inițial de domnii F. Arbault, N. Khan și V. Bottka și ulterior de domnii N. Khan și V. Bottka, în calitate de agenți,

pârâtă,

* Limba de procedură: engleza.

având ca obiect, cu titlu principal, o cerere de anulare a Deciziei C(2007) 4471 final a Comisiei din 3 octombrie 2007 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE (COMP/D1/37860 – Morgan Stanley/Visa International și Visa Europe) și, cu titlu subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a amenzii aplicate reclamantelor prin decizia respectivă,

TRIBUNALUL (Camera a cincea),

compus din domnii M. Jaeger, președinte, V. Vadapalas și M. Prek (raportor), judecători,

grefier: domnul N. Rosner, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 mai 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 Visa International Service, înregistrată în Statele Unite, este o persoană juridică cu scop lucrativ, deținută de instituțiile financiare care sunt membre ale acesteia

(denumită în continuare „Visa International”). Visa International administrează și coordonează rețeaua internațională de plată prin carduri cu același nume (denumită în continuare „sistemul Visa”), ceea ce include printre altele stabilirea normelor rețelei, precum și furnizarea către instituțiile membre a serviciilor de autorizare și de compensare. Activitățile de emitere a cardurilor Visa și încheierea acordurilor de afiliere cu comercianții pentru acceptarea acestor carduri sunt în sarcina instituțiilor financiare membre.

2 Morgan Stanley (fostă Morgan Stanley Dean Witter & Co., denumită în continuare „Morgan Stanley”) este o instituție financiară înregistrată în Statele Unite, țară în care era proprietară, pe tot parcursul procedurii administrative, a rețelei Discover Card/Novus care funcționează cu cardurile Discover (denumită în continuare „sistemul Discover”).

3 La 23 februarie 1999, Morgan Stanley a înființat o filială în Regatul Unit, denumită Morgan Stanley Bank International Ltd.

4 La 22 martie 2000, Morgan Stanley a fost informată că nu era eligibilă pentru a obține calitatea de membru al regiunii „Uniunea Europeană” a Visa International.

5 La 12 aprilie 2000, Morgan Stanley a introdus o plângere în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), prin care invoca o încălcare a articolelor 81 CE și 82 CE prin refuzul de a o admite în calitate de membră a regiunii „Uniunea Europeană” a Visa International. În paralel, Morgan Stanley a formulat o acțiune cu privire la același comportament la High Court of Justice (England & Wales) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor)]. Această acțiune a fost suspendată până la finalizarea procedurii în fața Comisiei Europene.

6 Plângerea introdusă de Morgan Stanley privea aplicarea în privința acesteia a regulii 2.12 litera b) din Statutul Visa International (denumită în continuare „Regula"), ale cărei diferite versiuni au fost notificate Comisiei. Începând cu 4 decembrie 1989, Regula are următorul cuprins: „[d]acă legislația aplicabilă o permite, Consiliul de Administrație (inclusiv consiliile regionale și membrii grupului) nu acceptă în calitate de membru un candidat pe care îl consideră un concurent al societății".

7 Înainte de 1 iulie 2004, puterea de decizie în ceea ce privește regiunea „Uniunea Europeană" a Visa International – care, pe lângă statele membre ale Uniunii Europene, include Islanda, Liechtenstein, Norvegia, Elveția, Turcia și Israel – era delegată Consiliului de administrație regional al Visa International pentru Uniunea Europeană. De la 1 iulie 2004, această putere este exercitată în prezent de Visa Europe Ltd (denumită în continuare „Visa Europe"), al cărei consiliu regional are autoritate exclusivă pentru a reglementa toate operațiunile în cadrul regiunii „Uniunea Europeană" și, în special, de a decide cu privire la oportunitatea de a accepta sau de a refuza orice cerere de acordare a calității de membru al Visa Europe. Din octombrie 2004, Regula este preluată în clauza 5 alineatul 3 din Regulamentul privind calitatea de membru al Visa Europe.

8 La 2 august 2004, Comisia a adresat o comunicare privind obiecțiunile către Visa International și Visa Europe (denumite în continuare „reclamantele") pentru încălcarea articolului 81 CE. La 3 decembrie 2004, reclamantele au comunicat observații scrise drept răspuns la obiecțiunile reținute de Comisie. Cu această ocazie, au solicitat o audiere, cerere la care au renunțat la 5 aprilie 2005.

9 Reclamantele au avut acces la dosarul Comisiei la 1 și la 2 septembrie 2004, la 19 noiembrie 2004, la 17 decembrie 2004 și la 12 ianuarie 2007.

10 La 15 octombrie 2004, Comisia a comunicat Morgan Stanley o versiune neconfidențială a comunicării privind obiecțiunile. La 22 octombrie 2004, Morgan Stanley a prezentat observațiile sale scrise referitoare la comunicarea privind obiecțiunile. La 23 februarie 2005, acestea au făcut obiectul comentariilor din partea reclamantelor.

11 La 23 decembrie 2004, Comisia le-a adresat reclamantelor o primă scrisoare în care a expus faptele în cauză (denumită în continuare „prima scrisoare de expunere a faptelor") la care reclamantele au răspuns prin scrisorile din 14 ianuarie 2005 și din 23 februarie 2005.

12 La 6 iulie 2006, Comisia a adresat reclamantelor o a doua scrisoare în care a expus situația de fapt în cauză (denumită în continuare „a doua scrisoare de expunere a situației de fapt") la care reclamantele au răspuns prin scrisoarea din 22 septembrie 2006.

13 La 21 septembrie 2006, a intervenit un acord între Morgan Stanley și reclamante, prin care se recunoștea calitatea Morgan Stanley de membru al Visa Europe și se prevedea retragerea plângerii depuse la Comisie, precum și încetarea procedurii inițiate la High Court of Justice.

14 La 22 septembrie 2006, Morgan Stanley a devenit membră a Visa Europe și a retras plângerea pe care o depusese la Comisie. Cu toate acestea, Comisia a considerat că continua să aibă un interes legitim de a adopta o decizie care să sancționeze comportamentul anticoncurențial al reclamantelor.

Decizia atacată

15 La 3 octombrie 2007, Comisia a adoptat Decizia C(2007) 4471 final privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE (COMP/D1/37860 – Morgan Stanley/Visa International și Visa Europe) (denumită în continuare „decizia atacată”), ale cărei principale elemente sunt reproduse în continuare.

A — *Definiția pieței relevante*

16 Comisia a considerat că serviciile furnizate în cadrul unei rețele de carduri de plată pot fi împărțite în trei grupe distincte:

— serviciile furnizate de o rețea de carduri de plată unor instituții financiare, în cadrul cărora își fac concurență diferitele rețele de carduri de plată;

— serviciile furnizate de băncile emitente ale cardurilor de plată către titularii acestora;

— serviciile de acceptare a tranzacțiilor furnizate comercianților.

17 Comisia a dedus că se puteau deosebi trei piețe distincte: o piață în amonte, constituită de serviciile de rețele, în cadrul cărora rețelele de carduri furnizează servicii diverselor instituții financiare, o primă piață în aval, pe care emitenții cardurilor de plată își fac concurență reciproc pentru a emite carduri și a furniza servicii conexe particularilor (denumită în continuare „piața emiterii"), o a doua piață în aval, pe care acceptanții de tranzacții pe bază de carduri își fac concurență pentru a încheia cu comercianții un contract care acoperă toate serviciile necesare pentru ca aceștia să poată accepta cardurile (denumită în continuare „piața acceptării").

18 Deși a subliniat că Regula putea avea efecte de restrângere a concurenței pe cele două piețe situate în aval, Comisia a declarat că s-a întemeiat numai pe piața acceptării, pe care efectele restrictive ale Regulii asupra concurenței ar fi fost cele mai semnificative.

19 Prin urmare, Comisia a definit piața relevantă ca fiind piața serviciilor de acceptare a tranzacțiilor pe bază de carduri de credit sau de debit cu plată amânată către comercianți în Regatul Unit (denumită în continuare „piața relevantă" sau „piața în cauză").

B — *Comportamentul reproșat*

20 În considerentul (25) al deciziei atacate, Comisia a subliniat că nu Regula în sine era comportamentul reproșat reclamantelor, ci aplicarea acesteia în privința Morgan Stanley (în continuare „comportamentul în litigiu").

C — *Aplicarea articolului 81 CE*

21 Pentru a ajunge la concluzia că comportamentul în litigiu făcea parte din domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE, în primul rând, Comisia a considerat că regulile și regulamentele care definesc cadrul de funcționare a sistemului VISA (inclusiv Statutul Visa Internațional și Regulamentul privind calitatea de membru al Visa Europe care conțin Regula) și decizia de a le aplica unei întreprinderi puteau fi considerate fie un acord între întreprinderi, fie o decizie de asociere între întreprinderi. Comisia s-a bazat pe împrejurările că, pe de o parte, reclamantele și membrii lor respectivi desfășoară activități economice și, prin urmare, constituie întreprinderi în sensul articolului 81 alineatul (1) CE și, pe de altă parte, că reclamantele sunt „organizații asociative" (membership organisations).

22 În al doilea rând, Comisia a reținut că comportamentul în litigiu a produs efecte anticoncurențiale, întrucât refuzul de a admite Morgan Stanley în cadrul regiunii „Uniunea Europeană" a Visa International, apoi în cadrul Visa Europe (denumite în continuare, împreună, în cadrul „Visa") a avut drept consecință împiedicarea unui concurent potențial să intre pe o piață caracterizată printr-un grad ridicat de concentrare și pe care concurența, fără să fie ineficace, ar fi putut fi intensificată.

23 În această privință, Comisia a observat că refuzul de a admite Morgan Stanley în cadrul Visa nu o împiedicase numai să accepte tranzacții pe bază de carduri Visa, ci, în general, ar fi exclus-o de pe întreaga piață a acceptării, inclusiv cea a tranzacțiilor pe bază de carduri MasterCard. Comisia s-a întemeiat pe faptul că comercianții preferă să încheie contracte de afiliere pentru cardurile cele mai răspândite în Regatul Unit, Visa și MasterCard, cu unul și același acceptant.

24 În decizia atacată, Comisia a analizat posibilitatea, evocată de reclamante, ca Morgan Stanley să intervină pe piața acceptării prin încheierea unui „acord de fațadă" cu o instituție financiară membră a Visa. Comisia a definit acordul de fațadă, în esență, în sensul că vizează împrejurările în care membrul Visa, partenerul de fațadă, și-a încetat activitățile de afiliere a comercianților și acționează ca o simplă interfață între Visa și un terț acceptant, considerat de asemenea acceptant de fapt, care își asumă răspunderea pentru aproape toate elementele serviciului de acceptare și suportă riscul fluxului de venituri ale comerciantului. Comisia a concluzionat astfel că încheierea unui acord de fațadă nu constituia, pentru o bancă internațională precum Morgan Stanley, un mijloc eficient de a intra pe piața relevantă.

25 Răspunzând diferitelor argumente invocate de reclamante în cursul procedurii administrative pentru a justifica comportamentul în litigiu, Comisia a considerat că nu era realist să aprecieze că Morgan Stanley ar fi în măsură să extindă sistemul său Discover în Uniune și astfel să concureze Visa, odată activă pe această piață. De asemenea, pentru Comisie, refuzul de a admite Morgan Stanley nu poate fi justificat de interesul de a evita eventualul „parazitism" (free-riding) al unui concurent direct al Visa, care astfel ar putea avea acces la informații confidențiale. În această privință, Comisia a observat că anumiți membri ai Visa dețineau un sistem de cărți de credit sau de plată amânată care făcea concurență directă Visa și că nu li s-a aplicat Regula.

26 Comisia a reținut că articolul 81 alineatul (3) CE nu își găsește aplicarea în speță.

27 În sfârșit, Comisia a considerat că continua să aibă un interes legitim de a adopta o decizie care să sancționeze comportamentul anticoncurențial al reclamantelor, deși această încălcare încetase prin admiterea Morgan Stanley în cadrul Visa la 22 septembrie 2006.

D — *Calculul amenzii*

28 Deși Comisia consideră că încălcarea a început la 22 martie 2000 și a durat șase ani și șase luni, a luat ca punct de plecare pentru calculul amenzii o perioadă mai scurtă, cuprinsă între data comunicării privind obiecțiunile, 2 august 2004, și cea a admiterii Morgan Stanley în cadrul Visa, 22 septembrie 2006. Comisia a considerat că încălcarea era gravă și că nu existau nici circumstanțe agravante, nici circumstanțe atenuante.

29 Articolele 1 și 2 din dispozitivul deciziei atacate au următorul cuprins:

„*Articolul întâi*

[Visa International] și [Visa Europe] au încălcat – prima în perioada cuprinsă între 22 martie 2000 și 22 septembrie 2006, iar cea de a doua, de la înființarea sa la 1 iulie 2004 până la 22 septembrie 2006 – articolul 81 alineatul (1) […] CE și articolul 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE, refuzându-i [Morgan Stanley] calitatea de membru al Visa Europe.

Articolul 2

Aplică [Visa International] și [Visa Europe] în solidar o amendă de 10 200 000 de euro pentru încălcarea menționată la articolul 1."

Procedura

30 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 19 decembrie 2007, reclamantele au introdus prezenta acțiune.

31 Printr-un înscris separat depus la grefa Tribunalului la 24 iulie 2009, reclamantele au solicitat, pe de o parte, în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, ca acesta să se pronunțe în prealabil asupra admisibilității anumitor argumente și probe și, pe de altă parte, au propus adoptarea de măsuri de organizare a procedurii, în temeiul articolului 64 alineatul (4) din Regulamentul de procedură.

32 Prin înscrisul depus la grefa Tribunalului la 18 septembrie 2009, Comisia și-a prezentat observațiile cu privire la cererile reclamantelor.

33 Prin Ordonanța din 14 decembrie 2009, Tribunalul (Camera a cincea) a unit cu fondul cererea formulată de reclamante în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură.

34 Prin decizia președintelui Tribunalului, compunerea Camerei a cincea a Tribunalului a fost modificată pentru buna desfășurare a prezentei proceduri.

35 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a cincea) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a adresat întrebări în scris Comisiei. Comisia a răspuns în termenul acordat.

36 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 20 mai 2010.

Concluziile părților

37 Reclamantele solicită Tribunalului:

— în principal, anularea deciziei atacate;

— în subsidiar, anularea articolului 2 din decizia atacată;

— cu titlu încă mai subsidiar, reducerea în proporție adecvată a cuantumului amenzii aplicate;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

38 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

A — *Cu privire la cererea prin care se solicită anularea deciziei atacate*

39 În susținerea acestei cereri, reclamantele invocă trei motive.

40 Prin intermediul primului și al celui de al treilea motiv, reclamantele contestă analiza Comisiei potrivit căreia comportamentul în litigiu ar fi produs efecte care restrâng concurența în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

41 Al doilea motiv este întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantelor, întrucât criteriul de apreciere utilizat de Comisie în decizia atacată pentru a evalua efectele de restrângere a concurenței ale comportamentului în litigiu ar fi diferit de cel discutat în cursul procedurii administrative.

1. *Chestiuni prealabile*

a) Cu privire la admisibilitatea anumitor argumente și a unui document

42 Reclamantele, în memoriile lor, precum și prin înscrisul separat din 24 iulie 2009, formulat în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, consideră că Comisia, atât în decizia atacată, cât și în înscrisurile sale, se întemeiază pe argumente și pe un document cu privire la care nu au avut ocazia să își exprime punctul de vedere în cursul procedurii administrative. Pe de o parte, este vorba despre argumente care privesc existența unei strategii a Morgan Stanley bazată pe acceptarea la comercianți a tranzacțiilor pe baza cardurilor pe care le-ar fi emis (denumită în continuare „strategia de acceptare a tranzacțiilor «on-us»”) și, pe de altă parte, de anexa 57 la cea de a doua scrisoare de expunere a faptelor, care conține o prezentare a Morgan Stanley în vederea audierii.

43 În ceea ce privește argumentele legate de existența unei strategii de acceptare a tranzacțiilor „on-us”, reclamantele susțin că acestea nu au fost invocate de Comisie în cursul procedurii administrative.

44 În ceea ce privește anexa 57 la cea de a doua scrisoare de expunere a faptelor, reclamantele arată, în esență, că anexa nu le-a fost adusă la cunoștință într-o măsură suficientă, întrucât chiar în textul scrisorii respective nu apărea nicio referire la această anexă.

45 Comisia consideră că avea dreptul, atât în decizia atacată, cât și în cadrul înscrisurilor sale, să se întemeieze pe aceste argumente și pe acest document.

46 Tribunalul va analiza admisibilitatea acestor argumente și a acestui document cu ocazia examinării diferitelor motive la care se referă.

b) Cu privire la admisibilitatea unei anexe a cererii introductive

47 Comisia contestă admisibilitatea Anexei A5 a cererii introductive care conține un raport de expertiză colectiv (denumit în continuare „raportul de expertiză colectiv").

48 Comisia pretinde că reclamantele invocă în raportul de expertiză colectiv argumente care nu figurează în cererea introductivă și subliniază că acest lucru este contrar funcției pur probatorii și de instrument a anexelor.

49 În opinia reclamantelor, motivele și argumentele în susținerea cărora este invocat raportul de expertiză colectiv au fost dezvoltate într-o măsură suficientă în cererea introductivă și, prin urmare, dispozițiile articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură au fost respectate.

50 În temeiul articolului 21 din Statutul Curții de Justiție și al articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură, cererea introductivă trebuie să cuprindă obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate. Potrivit unei jurisprudențe

constante, pentru ca o acțiune să fie admisibilă, este necesar ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar coerent și comprehensibil, din chiar textul cererii introductive. Deși textul acesteia poate fi susținut și completat, în privința unor aspecte specifice, prin trimiteri la anumite fragmente din documentele anexate, o trimitere globală la alte înscrisuri, chiar anexate la cererea introductivă, nu poate suplini absența elementelor esențiale ale argumentării în drept, care, în temeiul dispozițiilor menționate anterior, trebuie să figureze în cererea introductivă. În plus, nu este de competența Tribunalului să cerceteze și să identifice în anexe motivele și argumentele care ar putea fi considerate drept temei al acțiunii, anexele având o funcție pur probatorie și de instrument (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, Rep., p. II-3601, punctul 94 și jurisprudența citată).

51 În prezenta cauză, rezultă, desigur, că diferitele motive și argumente în susținerea cărora se face referire la raportul de expertiză colectiv pot fi în mod clar identificate în chiar textul cererii. Astfel, reclamantele fac referire la acest document în critica lor asupra analizei Comisiei potrivit căreia concurența pe piața în cauză ar fi putut fi intensificată, pentru a nega pertinența efectelor pe care le-ar fi avut, în trecut, asupra concurenței intrarea unei instituții financiare pe piața în cauză și pentru a susține că Morgan Stanley a fost descrisă în mod eronat de Comisie ca fiind un participant eficient, important și experimentat.

52 Cu toate acestea, trebuie să se constate că raportul de expertiză colectiv depășește funcția pur probatorie și de instrument atribuită anexelor. Lectura acestuia demonstrează că nu se limitează să susțină sau să completeze elementele de fapt sau de drept invocate expres în cuprinsul acestor acte de procedură, ci introduce noi argumente.

53 În consecință, anexa A5 la cererea introductivă nu va fi luată în considerare de Tribunal decât în măsura în care susține sau completează motivele sau argumentele

invocate expres de reclamante în cuprinsul înscrisurilor lor și atunci când Tribunalul are posibilitatea să determine cu precizie care sunt elementele conținute de acestea care susțin sau completează motivele sau argumentele respective (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Microsoft/Comisia, punctul 50 de mai sus, punctul 99).

2. *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantelor*

a) Argumentele părților

54 Reclamantele reproșează Comisiei că și-a modificat analiza în cursul procedurii administrative, fără ca ele să fi avut ocazia să își susțină punctul de vedere, ceea ce ar constitui o încălcare a dreptului lor la apărare care trebuie să determine anularea deciziei atacate. La alineatele 198-200 din comunicarea privind obiecțiunile și la alineatele 5-9 din cea de a doua scrisoare de expunere a faptelor, Comisia ar fi justificat existența unor efecte semnificative asupra concurenței prin caracterul limitat al concurenței pe piața acceptării. Or, în considerentul (200) al deciziei atacate, Comisia ar fi declarat, pentru prima dată, că nu consideră că concurența este ineficace pe această piață. Reclamantele deduc că analiza efectuată de Comisie este întemeiată pe un criteriu menționat pentru prima dată în decizia atacată potrivit căruia, deși pe piața acceptării din Regatul Unit concurența este efectivă, aceasta ar mai putea fi încă intensificată.

55 Comisia consideră că nu a avut loc o încălcare a dreptului reclamantelor de a fi audiate.

b) Aprecierea Tribunalului

56 Potrivit jurisprudenței, comunicarea privind obiecțiunile trebuie să conțină o expunere a obiecțiunilor formulate în termeni suficient de clari, chiar dacă sumari, pentru a permite persoanelor interesate să ia cunoștință în mod efectiv de comportamentele care le sunt reproșate de Comisie (Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Mo och Domsjö/Comisia, T-352/94, Rec., p. II-1989, punctul 63). Respectarea dreptului la apărare într-o procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni precum cele în cauză impune astfel să li se ofere întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi în cauză, încă din etapa procedurii administrative, posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și a pertinenței faptelor, a obiecțiunilor și a circumstanțelor invocate de Comisie (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctul 553). Această cerință este respectată atunci când decizia nu reține în sarcina persoanelor interesate încălcări diferite de cele menționate în expunerea obiecțiunilor și cuprinde doar fapte cu privire la care persoanele interesate au avut ocazia să își prezinte punctul de vedere. Rezultă că nu pot fi reținute de Comisie decât obiecțiunile cu privire la care acestea din urmă au avut ocazia să își exprime punctul de vedere (Hotărârea Tribunalului din 23 februarie 1994, CB și Europay/Comisia, T-39/92 și T-40/92, Rec., p. II-49, punctul 47).

57 Rezultă de asemenea din jurisprudența constantă că decizia nu trebuie în mod obligatoriu să fie o copie exactă a comunicării privind obiecțiunile. Astfel, Comisia trebuie să fie în măsură să țină seama în decizie de răspunsurile întreprinderilor în cauză la comunicarea privind obiecțiunile. În această privință, Comisia trebuie să poată nu doar accepta sau respinge argumentele întreprinderilor în cauză, dar și efectua propria analiză a faptelor invocate de acestea, fie pentru a renunța la obiecțiunile care s-au dovedit greșit întemeiate, fie pentru a organiza sau a completa, atât în fapt, cât și în drept, argumentația sa în susținerea obiecțiunilor menținute. Având în vedere acestea, o încălcare a dreptului la apărare va trebui constatată numai în cazul în care, prin decizia finală, se incriminează întreprinderile în cauză pentru încălcări diferite de cele menționate în comunicarea privind obiecțiunile sau se reține fapte diferite. Această situație nu se regăsește atunci când diferențele invocate dintre comunicarea privind obiecțiunile și decizia finală nu privesc comportamente diferite de cele cu privire la care întreprinderile în cauză și-au exprimat punctul de vedere și care, prin urmare, nu au legătură cu nicio obiecțiune nouă (a se vedea Hotărârea Tribunalului

din 30 septembrie 2003, Atlantic Container Line și alții/Comisia, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Rec., p. II-3275, punctul 191 și jurisprudența citată).

58 În plus, pentru a invoca o încălcare a dreptului la apărare în ceea ce privește obiecțiunile preluate în decizia atacată, întreprinderile în cauză nu se pot limita să invoce simpla existență a unor diferențe între comunicarea privind obiecțiunile și decizia atacată, fără să arate în mod precis și concret de ce fiecare dintre aceste diferențe reprezintă, în speță, un motiv nou cu privire la care nu au avut ocazia să fie audiate. Astfel, potrivit jurisprudenței constante, o încălcare a dreptului la apărare trebuie apreciată în funcție de împrejurările specifice fiecărei cauze, întrucât depinde, în esență, de obiecțiunile reținute de Comisie pentru a stabili încălcarea reproșată întreprinderilor în cauză (a se vedea Hotărârea Atlantic Container Line și alții/Comisia, punctul 57 de mai sus, punctul 192 și jurisprudența citată).

59 La alineatele 198-200 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia s-a întemeiat pe anumite caracteristici ale pieței și, în special, pe concentrarea importantă a acesteia pentru a reține că pe această piață concurența era limitată în special în ceea ce privește acceptarea tranzacțiilor efectuate la comercianți de dimensiune mică și mijlocie.

60 În observațiile din 3 decembrie 2004, reclamantele au contestat această analiză a Comisiei, referindu-se în special la reducerea prețului cheltuielilor suportate de comercianți sau la posibilitatea comercianților de a schimba acceptantul. Răspunzând la aceste observații, Comisia a precizat în considerentul (200) al deciziei atacate că pe piață concurența nu este „ineficace” și că mai putea fi încă intensificată.

61 Trebuie să se constate că în considerentul (200) al deciziei atacate Comisia nu formulează o obiecțiune nouă împotriva reclamantelor și nici nu se întemeiază pe un element de fapt nou. Comisia s-a limitat să își completeze analiza ținând seama de observațiile reclamantelor, după cum este obligată să o facă în aplicarea jurisprudenței citate la punctele 56 și 57 de mai sus.

62 Astfel, această evoluție în motivarea deciziei atacate față de motivarea inițială din comunicarea privind obiecțiunile, departe de a fi manifestarea unei încălcări a dreptului la apărare al reclamantelor, demonstrează, dimpotrivă, că acestea au putut să își exprime punctul de vedere cu privire la obiecțiunea reținută de Comisie, întemeiată pe faptul că, având în vedere nivelul concurenței existent pe piața în cauză, comportamentul în litigiu avusese efecte care restrâng concurența.

63 Împrejurarea că în decizia atacată Comisia s-a întemeiat pe posibilitatea de intensificare a concurenței pe piața relevantă nu constituie, așadar, o încălcare a dreptului la apărare al reclamantelor.

64 În consecință, al doilea motiv trebuie respins.

3. *Cu privire la primul și la cel de al treilea motiv, care contestă restrângerea concurenței de comportamentul în litigiu*

65 Reclamantele contestă aprecierea Comisiei cu privire la efectele care restrâng concurența ale comportamentului în litigiu în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE. Prin intermediul primului motiv, reclamantele neagă că comportamentul în litigiu a avut drept consecință să închidă piața în cauză în privința Morgan Stanley. În cadrul celui de al treilea motiv, ele își îndreaptă criticile împotriva aprecierii Comisiei cu

privire la efectele asupra concurenței pe care prezența Morgan Stanley pe piața respectivă le-ar fi putut avea.

66 Înainte de a analiza temeinicia acestor două motive, trebuie să se sublinieze că reclamantele nu repetă în cadrul prezentului motiv argumentele dezvoltate în cursul procedurii administrative, întemeiate pe faptul că aplicarea Regulii în privința Morgan Stanley se explica prin calitatea sistemului Discover de concurent al Visa, și astfel nu repun în discuție aprecierile Comisiei conținute în decizia atacată care neagă caracterul justificat în mod obiectiv al comportamentului în litigiu.

67 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că la evaluarea unui acord, a unei decizii a unei asocieri de întreprinderi sau a unei practici concertate în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE trebuie să se țină seama de cadrul concret în care își produc efectele și în special de contextul economic și juridic în care întreprinderile în cauză își desfășoară activitatea, de natura produselor sau a serviciilor vizate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței vizate, în afară de cazul în care este vorba despre un acord care conține restricții evidente ale concurenței cum ar fi stabilirea prețurilor, repartizarea pieței sau controlul debușeelor. Astfel, în acest din urmă caz, astfel de restricții pot fi evaluate comparativ cu efectele lor pretins a fi favorabile pentru concurență numai în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE în vederea acordării unei scutiri de la interdicția prevăzută la alineatul (1) al aceluiași articol (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 1998, European Night Services și alții/Comisia, T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, Rec., p. II-3141, punctul 136 și jurisprudența citată).

68 Examinarea condițiilor de concurență pe o piață dată ține seama nu numai de concurența existentă dintre întreprinderile deja prezente pe piața în cauză, ci și de concurența potențială pentru a stabili dacă există posibilități reale și concrete, având în vedere structura pieței și contextul economic și juridic care îi guvernează

funcționarea, ca întreprinderile în cauză să se concureze reciproc sau ca un nou concurent să poată intra pe piața în cauză și să concureze întreprinderile existente (Hotărârea European Night Services și alții/Comisia, punctul 67 de mai sus, punctul 137).

69 Pe de altă parte, dacă trebuie să se considere că un acord, o decizie a unei asocieri de întreprinderi sau o practică concertată este interzisă în urma modificărilor concurenței care sunt efectul acesteia, trebuie să se examineze concurența în cadrul real în care ar avea loc în lipsa acordului, a deciziei unei asocieri de întreprinderi sau a practicii concertate în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 28 mai 1998, Deere/Comisia, C-7/95 P, Rec., p. I-3111, punctul 76 și jurisprudența citată).

70 În ceea ce privește întinderea controlului jurisdicțional asupra aprecierilor Comisiei, trebuie amintită jurisprudența constantă potrivit căreia, deși, ca regulă generală, instanța Uniunii exercită un control complet al împrejurării dacă sunt sau nu sunt reunite condițiile de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE, controlul pe care aceasta îl exercită asupra aprecierilor economice complexe realizate de Comisie se limitează în mod necesar la verificarea respectării normelor de procedură și de motivare, precum și a exactității materiale a faptelor, a lipsei unei erori vădite de apreciere și a abuzului de drept (a se vedea Hotărârea Deere/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 34 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, deși instanța Uniunii recunoaște Comisiei o marjă de apreciere, acest lucru nu implică faptul că trebuie să se abțină să controleze interpretarea, de către Comisie, a datelor cu caracter economic. Astfel, instanța Uniunii trebuie în mod special nu numai să verifice exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența lor, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie ansamblul datelor relevante care trebuie să fie luate în considerare pentru evaluarea unei situații complexe și dacă sunt de natură să susțină concluziile deduse din aceasta (a se vedea Hotărârea Microsoft/Comisia, punctul 50 de mai sus, punctul 89 și jurisprudența citată).

71 În lumina acestor considerații, trebuie examinată temeinicia celor două motive invocate de reclamante.

a) Cu privire la primul motiv, întemeiat pe faptul că Comisia nu a ținut seama de posibilitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză prin intermediul unui acord de fațadă

Argumentele părților

72 Prezentul motiv este formulat de reclamante sub două aspecte.

73 În cadrul primului aspect, reclamantele susțin că raționamentul Comisiei este afectat de o eroare de drept în urma aplicării unui criteriu juridic greșit, întrucât ar fi îndepărtat posibilitatea unei intrări a Morgan Stanley prin intermediul unui acord de fațadă pentru motivele că un astfel de acord, pe de o parte, nu ar garanta în practică unei bănci precum Morgan Stanley eficiența necesară pentru a intra pe piață și, pe de altă parte, pentru Morgan Stanley nu ar înlocui acceptarea în nume propriu.

74 Prin cel de al doilea aspect, reclamantele susțin că diferitele justificări invocate de Comisie sunt afectate de erori de fapt și de apreciere. Astfel, în primul rând, Comisia ar fi considerat în mod greșit că marile bănci internaționale nu utilizează acordurile de fațadă.

75 În al doilea rând, argumentul întemeiat pe faptul că un acord de fațadă nu ar fi permis Morgan Stanley să urmeze o strategie bazată pe integrarea activităților de acceptare și de emisiune ar fi eronată. Pe de altă parte, acest argument, întrucât privește o strategie de acceptare a tranzacțiilor „on-us", ar trebui declarat inadmisibil, în măsura în care a fost menționat pentru prima dată în decizia atacată și nu a fost adus la cunoștința reclamantelor în cursul procedurii administrative.

76 În al treilea rând, Comisia a concluzionat în mod greșit că ar fi fost dificil pentru Morgan Stanley să găsească un partener de fațadă. În primul rând, Comisia ar fi exclus fără motiv marile bănci active pe piața achiziționării, în al doilea rând, ar fi subestimat posibilitățile de a găsi un partener de fațadă printre membrii Visa care nu sunt activi pe piața achiziționării și, în al treilea rând, ar fi ignorat posibilitatea ca Morgan Stanley să încheie un acord de fațadă cu o bancă străină.

77 În al patrulea rând, ar fi fals să se sublinieze că acordurile de fațadă sunt la originea costurilor și a unei complexități suplimentare. Reclamantele susțin în mod special că acordurilor de fațadă nu le-ar fi aplicabil capitolul 2.10 din regulamentul interior regional al Visa Europe, la care Comisia face referire în decizia atacată. Pe de altă parte, ar trebui să se țină seama de împrejurarea că și membrii Visa suportă costuri de căutare a clientelei. Din mărturia unuia dintre directorii unei societăți de procesare rezultă că acordurile de fațadă nu sunt mai puțin eficiente decât o acceptare directă în calitate de membru al Visa, ci, dimpotrivă, ar prezenta avantaje pentru acceptantul de fapt. În sfârșit, în mod greșit, Comisia ar fi subliniat existența unor „ineficiențe suplimentare" în încheierea unui acord de fațadă pentru motivul că Morgan Stanley este de asemenea membră a rețelei de plată prin card MasterCard (denumit în continuare „sistemul MasterCard").

78 Comisia consideră că acest motiv este nefondat.

Aprecierea Tribunalului

79 Prezentul motiv presupune să se examineze dacă și în ce împrejurări Comisia ar fi trebuit să deducă din posibilitatea Morgan Stanley de a încheia un acord de fațadă cu un membru al Visa că comportamentul în litigiu nu avusese drept efect să o excludă de pe piața în cauză.

80 Cu titlu introductiv, trebuie să se constate că părțile împărtășesc descrierea acordurilor de fațadă realizată în considerentul (110) al deciziei atacate în modul următor:

„[B]ăncile și-au încetat activitățile de afiliere a comercianților și acționează în prezent ca o simplă interfață (sau o «fațadă») între Visa și MasterCard, pe de o parte, și un prestator terț care își asumă răspunderea pentru aproape toate elementele serviciului de acceptare și care suportă riscul fluxului de venituri ale comerciantului. Pentru a garanta respectarea regulilor sistemului Visa, contractele încheiate cu comercianții sunt în general contracte trilaterale încheiate între comerciant, prestatorul terț și banca membră a rețelei. Aceste acorduri între o bancă membră a Visa/MasterCard și un prestator terț nebancar sunt denumite uneori «acorduri de fațadă»."

81 Astfel cum s-a menționat la punctul 67 de mai sus, evaluarea unui acord, a unei decizii a unei asocieri de întreprinderi sau a unei practici concertate în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE trebuie să țină seama de cadrul concret în care își produc efectele și în special de contextul economic și juridic în care întreprinderile în cauză

își desfășoară activitatea, de natura produselor sau a serviciilor vizate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței vizate.

82 Împrejurarea că regulile sistemului Visa rezervă membrilor acceptarea tranzacțiilor efectuate cu comercianți constituie, desigur, un element al contextului economic și juridic în care trebuie apreciat comportamentul în litigiu. Cu toate acestea, trebuie să se țină seama și de celelalte elemente care determină posibilitățile de acces la piața în cauză (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Curții din 28 februarie 1991, Delimitis, C-234/89, Rec., p. I-935, punctul 20).

83 În această privință, existența unei posibilități pentru operatorii care nu au calitatea de membru al Visa să intre pe piața în cauză, datorită încheierii unui acord de fațadă cu un membru al Visa, este un element al contextului economic și juridic de care ar fi trebuit, după caz, să se țină seama în eventualitatea în care ar fi reprezentat o posibilitate reală și concretă pentru Morgan Stanley să intre pe piața în cauză și să concureze întreprinderile existente (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Delimitis, punctul 82 de mai sus, punctul 21).

84 Pentru a verifica dacă încheierea unui acord de fațadă cu un membru al Visa constituia o posibilitate reală și concretă pentru Morgan Stanley să intre pe piața în cauză și să concureze întreprinderile existente, trebuie să se țină seama de condițiile în care se realizează concurența pe piața în cauză.

85 Rezultă în mod necesar că nu se poate ține seama de o posibilitate de a intra pe piața în cauză care, având în vedere aceste condiții, ar fi nerealistă sau pur teoretică.

86 În cadrul primului aspect al motivului, întemeiat pe existența unei erori de drept a Comisiei, reclamantele își îndreaptă criticile împotriva termenilor utilizați de Comisie în considerentul (121) al deciziei atacate, care are următorul cuprins:

„[D]eși băncile care intenționează să intre pe piața acceptării tranzacțiilor de plată prin carduri de credit și de debit cu plata amânată la comercianți pot, teoretic, să o facă pe baza unui acord de fațadă, un astfel de acord nu îi garantează în practică unei bănci precum Morgan Stanley eficiența necesară pentru a intra pe piață și pentru Morgan Stanley nu ar înlocui acceptarea în nume propriu."

87 Nu se poate deduce numai din acest considerent o eroare de drept a Comisiei în urma aplicării unui criteriu juridic eronat, o astfel de eroare nefiind susceptibilă să fie identificată decât datorită analizei justificărilor pe care se întemeiază concluzia Comisiei, a cărei temeinicie este contestată în cadrul celui de al doilea aspect al motivului.

88 Prin urmare, cele două aspecte ale prezentului motiv vor fi examinate împreună.

89 În decizia atacată, Comisia s-a întemeiat pe patru serii de justificări care privesc, în primul rând, împrejurarea că marile bănci internaționale nu utilizează acordurile de fațadă, în al doilea rând, imposibilitatea ca Morgan Stanley să urmeze o strategie bazată pe integrarea activităților de acceptare și de emisiune prin intermediul unui acord de fațadă, în al treilea rând, dificultatea Morgan Stanley să găsească un partener de fațadă și, în al patrulea rând, complexitatea și costurile suplimentare determinate de acest tip de acceptare.

90 Este suficient în prezenta cauză să se analizeze temeinicia justificărilor invocate de Comisie cu privire la dificultatea Morgan Stanley să găsească un partener de fațadă.

91 Din exemplele de acorduri de fațadă din decizia atacată, dar și din cele prezentate de reclamante rezultă că astfel de acorduri au fost încheiate în principal cu acceptanți de fapt deja prezenți pe piața acceptării – instituții financiare sau societăți de procesare –, și nu au avut, așadar, drept efect să permită intrarea unui nou concurent pe piața în cauză, ci mai curând consolidarea poziției concurențiale a celor deja prezenți pe aceasta.

92 Singurele exemple de intrare pe piața în cauză a unui nou concurent prin intermediul încheierii unui acord de fațadă privesc societățile de procesare care au legături comerciale strânse cu membrul Visa care îndeplinește funcția de partener de fațadă. Or, trebuie să se constate că situația Morgan Stanley, având în vedere calitatea sa de instituție financiară și, așadar, de concurent al membrilor Visa pe alte piețe decât cea a acceptării, nu este comparabilă cu cea a societăților de procesare care nu desfășoară nicio activitate bancară.

93 În aceste condiții, posibilitatea susținută de reclamante, aceea ca Morgan Stanley, instituție financiară care nu este prezentă pe piața în cauză, să poată găsi un partener de fațadă printre marile bănci eventual susceptibile să iasă de pe piața în cauză, membrii Visa care nu sunt activi pe piața respectivă sau o bancă străină membră a Visa care urmărește să creeze o prezență bancară în Regatul Unit, are caracter în esență teoretic și speculativ.

94 Prin urmare, Comisia a reținut în mod întemeiat că ar fi fost dificil pentru Morgan Stanley să găsească un partener de fațadă. Trebuie să se considere că această constatare justifica în sine îndepărtarea de către Comisie a ipotezei unei intrări a Morgan Stanley pe piața în cauză prin intermediul unui acord de fațadă.

95 Cu titlu suplimentar, trebuie să se sublinieze că temeinicia concluziei Comisiei este susținută de justificările întemeiate pe faptul că o acceptare în cadrul unui acord de fațadă ar fi mai complexă și mai costisitoare decât o acceptare în calitate de membru al Visa.

96 În primul rând, în ceea ce privește complexitatea sporită pe care ar avea-o acceptarea în cadrul unui acord de fațadă, trebuie să se țină seama de constatarea efectuată în considerentul (117) al deciziei atacate potrivit căreia contractele încheiate cu comercianții în cadrul unui acord de fațadă sunt în general trilaterale întrucât includ și partenerul de fațadă. Trebuie să se constate că reclamantele, deși contestă conținutul exact al obligațiilor acceptantului de fapt în cadrul acestui tip de contract, nu neagă caracterul trilateral al contractelor în cauză.

97 Comisia a considerat, în esență, în considerentul (118) al deciziei atacate, că partenerul de fațadă avea obligații față de Visa și că aceste obligații erau totodată izvor de constrângeri pentru acceptantul de fapt.

98 Reclamantele contestă întinderea acestor obligații subliniind că, în privința acceptanților de fapt, nu ar fi aplicabil capitolul din regulamentul interior al Visa Europe pe care se întemeiază Comisia.

99 Pe de o parte, trebuie să se observe că reclamantele nu au detaliat regulile exacte care reglementează obligațiile respective ale partenerului de fațadă și ale acceptantului de fapt, formularul furnizat în anexa la replica acestora fiind insuficient.

100 Pe de altă parte, trebuie să se constate că reclamantele nu neagă că partenerul de fațadă are funcția de a fi o interfață între Visa și acceptantul de fapt. Or, din acest rol de interfață se poate deduce în mod rezonabil existența unor obligații atât în sarcina partenerului de fațadă, cât și a acceptantului de fapt, care nu există atunci când un membru al Visa intervine direct pe piața acceptării.

101 În consecință, Comisia a putut concluziona în mod valabil că acceptarea în cadrul unui acord de fațadă era mai complexă decât o acceptare în calitate de membru al Visa, fără să fie necesar să se verifice pertinența și temeinicia aprecierii sale, potrivit căreia încheierea unui acord de fațadă ar da naștere unor „ineficiențe suplimentare" având în vedere calitatea Morgan Stanley de membru al sistemului MasterCard.

102 În al doilea rând, în ceea ce privește costurile suplimentare determinate de o acceptare prin intermediul unui acord de fațadă, Comisia s-a referit la împrejurarea că un acceptant de fapt, nu numai că trebuia să plătească o remunerație partenerului său de fațadă pentru achiziționarea portofoliului său de acceptare, ci era de asemenea obligat la plata unor redevențe.

103 Reclamantele contestă această analiză pentru motivul că și un membru al Visa care intervine direct pe piața acceptării suportă cheltuieli, în special pentru căutarea clientelei. Redevențele plătite de acceptantul de fapt către partenerul său de fațadă ar fi astfel contraprestația exact pentru trimiteri de clientelă efectuate de partenerul de fațadă.

104 Această argumentație nu este de natură să repună în discuție temeinicia analizei Comisiei. Astfel, dacă o parte din redevențele plătite pot să corespundă efectiv unor costuri pe care un membru al Visa care intervine direct pe piața acceptării, indiferent de situație, le-ar fi suportat, Comisia putea totuși în mod rezonabil să considere că plățile efectuate către partenerul de fațadă remunerează de asemenea serviciile de interfață prestate și corespund, cel puțin în parte, unor costuri pe care un membru al Visa care intervine direct pe piața acceptării nu le suportă.

105 În consecință, fără a săvârși o eroare vădită de apreciere, Comisia a subliniat că o acceptare prin intermediul unui acord de fațadă era mai complexă și mai costisitoare decât o acceptare în calitate de membru al Visa.

106 Astfel cum s-a subliniat la punctul 84 de mai sus, impactul acestor considerații asupra ipotezei susținute de reclamante privind o posibilă intrare a Morgan Stanley pe piața respectivă prin intermediul unui acord de fațadă trebuie examinat având în vedere condițiile în care se realizează concurența pe piața în cauză.

107 Trebuie amintit că Comisia a reținut existența a doi factori favorabili accesului pe piață al unui nou operator, mai precis posibilitatea de a exercita o concurență asupra altor variabile decât prețul, și în special calitatea serviciului, și existența, pentru comercianți a unor proceduri simple și necostisitoare de schimbare a acceptantului.

108 Totuși, Comisia a mai constatat în decizia atacată, fără să fie contrazisă de reclamante cu privire la acest aspect, că structura pieței în cauză se caracteriza printr-un grad ridicat de concentrare. Astfel, din cuprinsul considerentelor (166)-(168) ale deciziei atacate rezultă că, pe baza informațiilor deținute de Comisie, în 2003, cei doi acceptanți principali reprezentau 61 % din piața acceptării, iar cei mai mari patru acceptanți reprezentau 90 % din această piață, restul pieței fiind împărțită între

patru acceptanți. Comisia a mai subliniat în considerentul (169) al deciziei atacate o tendință spre consolidarea acestei piețe, făcând referire la împrejurarea că mai mulți acceptanți de dimensiune medie își cedaseră sau își delegaseră activitățile de acceptare către un număr redus de instituții financiare și de societăți de procesare.

109 De asemenea, în decizia atacată, s-a subliniat că ultima intrare pe piața în cauză a avut loc în 1996 și că niciuna dintre instituțiile financiare interogate de Comisie nu intenționa să o integreze.

110 Prin urmare, trebuie să se constate că structura pieței acceptării, în pofida factorilor reținuți de Comisie ca fiind favorabili accesului unui nou operator, face puțin plauzibilă intrarea Morgan Stanley pe piața relevantă prin intermediul unui acord de fațadă care ar dezavantaja-o de la început față de principalii concurenți stabiliți pe piața respectivă.

111 Având în vedere toate cele de mai sus, trebuie să se constate că concluzia Comisiei prin care aceasta a îndepărtat ipoteza unei intrări a Morgan Stanley prin intermediul unui acord de fațadă este justificată suficient de considerațiile referitoare la dificultatea de a găsi un partener de fațadă și, cu titlu suplimentar, de cele referitoare la complexitatea și la costurile suplimentare determinate de acordurile de fațadă. Prin urmare, Comisia nu a făcut aplicarea unui criteriu juridic eronat, contrar susținerilor reclamantelor.

112 În aceste condiții, nu este necesară examinarea celorlalte critici referitoare la justificările invocate de Comisie întemeiate pe faptul că marile bănci internaționale nu utilizează acordurile de fațadă și pe imposibilitatea de a urma o strategie bazată pe integrarea activităților de acceptare și de emisiune. Prin urmare, nu este necesar să se

răspundă la susținerile reclamantelor privind inadmisibilitatea argumentelor Comisiei întemeiate pe pretinsa intenție a Morgan Stanley de a urma o strategie de acceptare a tranzacțiilor „on-us".

113 În consecință, primul motiv trebuie respins.

b) Cu privire la al treilea motiv, referitor la efectele asupra concurenței avute de prezența Morgan Stanley pe piața în cauză

114 În cadrul acestui motiv, reclamantele reproșează Comisiei, în primul rând, că a aplicat un criteriu eronat din punct de vedere economic și juridic pentru a evalua efectele comportamentului în litigiu asupra concurenței, în al doilea rând, că a subevaluat nivelul concurenței existente pe piața în cauză. Reclamantele critică de asemenea analiza Comisiei privind efectele pe care le-ar fi putut avea o intrare a Morgan Stanley pe piața în cauză.

Cu privire la primul aspect al motivului, întemeiat pe aplicarea unui criteriu eronat din punct de vedere economic și juridic

— Argumentele părților

115 Reclamantele impută Comisiei săvârșirea unei erori vădite de drept prin aplicarea unui criteriu eronat din punct de vedere economic și juridic, și anume „posibilitatea de intensificare a concurenței" existente pe piața în cauză, deși admite caracterul efectiv al acestei concurențe.

116 Reclamantele amintesc că prin concurența vizată la articolul 3 alineatul (1) litera (g) CE și la articolul 81 CE se înțelege o concurență efectivă. Prin urmare, asigurarea unei concurențe de un nivel superior față de cel al eficacității nu ar constitui un obiectiv al tratatului și, prin sancționarea refuzului de a admite Morgan Stanley pentru acest motiv, Comisia ar fi aplicat un criteriu eronat.

117 Făcând referire la raportul de expertiză colectiv, reclamantele susțin că prin însăși natura sa, concurența este un proces dinamic care, prin urmare, poate fi întotdeauna intensificat, indiferent de nivelul său de eficacitate. Teza Comisiei ar însemna, astfel, să se concluzioneze că pe o piață nu poate exista niciodată concurență efectivă.

118 În ceea ce privește afirmația Comisiei, în memoriul său în apărare, potrivit căreia împiedicarea intrării pe piață ar fi fost întotdeauna considerată anticoncurențială, reclamantele subliniază mai întâi că această afirmație nu este susținută de nicio referință din jurisprudență. Reclamantele mai consideră că această analiză înseamnă să li se reproșeze reclamantelor că comportamentul în litigiu a avut ca obiect să restrângă concurența, deși decizia atacată s-a întemeiat pe efectele refuzului admiterii Morgan Stanley. În sfârșit, reclamantele observă că o astfel de analiză este întru totul contrară jurisprudenței, întrucât presupune că poate avea loc o restrângere a concurenței, independent de gradul de concurență de pe piața în cauză. Această analiză ar fi de asemenea contrară anumitor documente publicate de Comisie și în special Orientărilor privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) [CE] (JO 2004, C 101, p. 97, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 165). Astfel, din cuprinsul notei de subsol nr. 31 din aceste linii directoare ar rezulta că poziția Comisiei înseși este că scopul articolului 81 este de a proteja concurența pe piață spre binele consumatorilor.

119 Reclamantele contestă argumentul invocat în memoriul în apărare potrivit căruia intrarea unui nou concurent ar putea avea efecte asupra concurenței în anumite subsectoare ale pieței în cauză, mai importante decât cele pe care le-ar putea lăsa să se întrevadă imaginea globală a pieței acceptării. Acest argument a fost menționat,

desigur, în comunicarea privind obiecțiunile, dar nu ar fi fost preluat de Comisie în decizia atacată, în urma combaterii acestuia de către reclamante.

120 Comisia respinge afirmațiile reclamantelor.

— Aprecierea Tribunalului

121 Reclamantele își întemeiază în esență afirmația privind existența unei erori de drept, pe de o parte, pe recunoașterea de către Comisie în considerentul (200) al deciziei atacate a lipsei caracterului „ineficace" a concurenței pe piața în cauză și, pe de altă parte, pe menționarea în considerentele (187) și (200) ale deciziei atacate a posibilității unei „intensificări a concurenței" pe piața în cauză. În ceea ce privește referirea făcută de reclamante la raportul de expertiză colectiv, nu se va ține seama de aceasta decât în limitele menționate la punctul 53 de mai sus.

122 Pentru verificarea temeiniciei acestor argumente, trebuie să se țină seama de ansamblul considerațiilor dezvoltate în decizia atacată destinate analizării efectelor comportamentului în litigiu care restrâng concurența în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

123 Rezultă că Comisia s-a întemeiat pe mai multe elemente referitoare, pe de o parte, la nivelul concurenței existente pe piața în cauză și, pe de altă parte, la concurența potențială. În ceea ce privește primul aspect, astfel cum s-a amintit deja la punctele 108 și 109 de mai sus, Comisia a reținut că structura pieței în cauză se caracteriza printr-un grad ridicat de concentrare și era pe cale să se consolideze. În ceea

ce privește concurența potențială, Comisia a considerat, în esență, în considerentele (169)-(174) ale deciziei atacate, că aceasta se limita numai la marile bănci sau la marile societăți de procesare internaționale care puteau să atingă dimensiunea necesară pentru a deveni concurenți ai acceptanților actuali. Comisia a observat că Morgan Stanley constituia singurul nou operator potențial care și-a exprimat intenția de a intra pe piața respectivă.

124 Trebuie să se constate că o astfel de analiză nu are caracter eronat din punct de vedere juridic astfel cum susțin reclamantele.

125 Astfel, pe de o parte, în aplicarea jurisprudenței citate la punctul 68 de mai sus, examinarea condițiilor de concurență pe o piață dată ține seama nu numai de concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piața în cauză, ci și de concurența potențială.

126 Pe de altă parte, din jurisprudența Curții mai rezultă că articolul 81 CE urmărește, asemenea celorlalte norme de concurență prevăzute de tratat, să protejeze nu numai interesele concurenților sau ale consumatorilor, ci și structura pieței și, prin aceasta, concurența în sine (Hotărârea Curții din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții, C-8/08, Rep., p. I-4529, punctul 38, și Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, Rep., p. I-9291, punctul 63).

127 În consecință, Comisia a urmat o interpretare corectă a articolului 81 alineatul (1) CE atunci când a întemeiat aprecierea sa cu privire la efectele care restrâng concurența ale comportamentului în litigiu asupra concurenței potențiale reprezentate de Morgan Stanley și asupra structurii pieței în cauză și, prin urmare, nu a săvârșit eroarea de drept invocată de reclamante.

128 În plus, în ceea ce privește mai precis considerentul (200) al deciziei atacate, astfel cum s-a subliniat la punctele 60-62 de mai sus, acesta constituie doar recunoașterea de către Comisie, drept răspuns la argumentele invocate de reclamante în cursul procedurii administrative, a existenței unui grad de concurență între participanții de pe piața în cauză.

129 Totuși, o astfel de recunoaștere nu elimină posibilitatea ca un comportament în litigiu să fi produs efectele care restrâng concurența reținute de Comisie.

130 În primul rând, preluarea argumentelor reclamantelor ar însemna să se condiționeze examinarea efectelor comportamentului în litigiu asupra concurenței potențiale de examinarea gradului de concurență existent la momentul prezent pe piața relevantă. Trebuie să se constate că un astfel de raționament ar fi contrar jurisprudenței constante menționate la punctul 68 de mai sus, care impune ca examinarea condițiilor de concurență pe o piață dată să țină seama nu numai de concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piața în cauză, ci și de concurența potențială.

131 În al doilea rând, având în vedere caracteristicile pieței în cauză, Comisia putea în mod întemeiat că considere că intrarea unui nou participant ar fi permis intensificarea concurenței existente pe o piață caracterizată printr-un grad ridicat de concentrare. În consecință, utilizarea expresiei „posibilitate de intensificare a concurenței" în considerentele (187) și (200) ale deciziei atacate nu are caracter eronat, astfel cum susțin reclamantele.

132 În consecință, primul aspect al motivului trebuie respins.

Cu privire la al doilea aspect al motivului, întemeiat pe o analiză eronată a nivelului concurenței existente pe piața în cauză

— Argumentele părților

133 Reclamantele consideră că Comisia a subevaluat în mod vădit intensitatea concurenței existente efectiv pe piața acceptării. În esență, deși recunosc că sunt de acord cu majoritatea elementelor de care Comisia a ținut seama, reclamantele îi reproșează acesteia că le-a evaluat greșit și că a tras concluzii incoerente. O analiză corectă a acestor elemente ar fi trebuit să determine Comisia să concluzioneze că pe piața acceptării exista o concurență intensă.

134 În primul rând, Comisia s-ar fi concentrat în mod greșit pe numărul de participanți de pe piața în cauză și pe tendința de consolidare a acesteia, în măsura în care astfel de indicatori nu ar fi determinanți în sine pentru a aprecia nivelul concurenței pe piață. În opinia reclamantelor, Comisia ar fi trebuit să își întemeieze analiza mai curând pe indicatorii de concurență care sunt: posibilitatea de a intra pe piață, evoluția cotelor de piață, evoluția costurilor plătite de comercianți către banca acceptantă, concurența – alta decât concurența la nivelul prețurilor– și schimbarea acceptanților de către comercianți.

135 În al doilea rând, reclamantele reproșează Comisiei că nu a tras toate concluziile din elementele de probă pe care i le prezentaseră.

136 În primul rând, de exemplu, reclamantele susțin că Comisia a considerat că intrarea pe piață a acceptanților de fapt a contribuit la o consolidare sporită a pieței – întrucât doar ar fi înlocuit partenerul de fațadă pe această piață –, recunoscând însă că acești noi participanți puteau contribui la îmbunătățirea serviciilor de acceptare și la reducerea costurilor. Reclamantele subliniază în această privință că din însăși decizia atacată rezultă că anumiți acceptanți de fapt s-au asociat cu bănci fără activitate de emitere sau cu bănci străine.

137 În al doilea rând, Comisia, deși a recunoscut că anumite bănci străine au intrat pe piața acceptării din Regatul Unit, a îndepărtat în mod greșit acest fenomen, calificându-l drept „nișă", deși din elementele de probă de care dispunea reieșea că cota acceptanților transfrontalieri în valoarea totală a cifrei a crescut cu 50 % între 2002 și 2004. Pe de altă parte, reclamantele reproșează Comisiei, în esență, că s-a limitat să analizeze concurența existentă a acceptanților transfrontalieri, omițând astfel concurența potențială reprezentată de aceștia.

138 În treilea rând, reclamantele observă că Comisia a admis că piața în cauză se caracteriza prin proceduri simple și necostisitoare de schimbare a acceptantului și susțin că ar fi trebuit să tragă concluzia că schimbările facile determinau o concurență intensă între societățile deja prezente pe piața respectivă.

139 În al treilea rând, reclamantele reproșează Comisiei că s-a bazat pe experiența ultimei intrări a unei bănci pe piața în cauză în 1996, fără să se fi informat cu privire la nivelul concurenței existent la acel moment. Or, din raportul de expertiză colectiv ar rezulta că pe această piață concurența nu era atât de eficace, ceea ce ar lipsi această experiență de orice relevanță.

140 Comisia contestă temeinicia argumentelor invocate de reclamante și solicită respingerea acestora.

— Aprecierea Tribunalului

141 În esență, reclamantele consideră că Comisia a subevaluat nivelul concurenței existente și potențiale de pe piața în cauză. Reclamantele contestă de asemenea temeinicia faptului că Comisia a ținut seama de efectele asupra concurenței ale ultimei intrări pe piața în cauză în 1996.

142 În ceea ce privește, în primul rând, concurența existentă pe piața în cauză, trebuie să se sublinieze că este posibil ca analiza Comisiei să fie întemeiată în mod valabil pe numărul de participanți prezenți pe piață și pe tendința de consolidare a acesteia, întrucât, având în vedere jurisprudența citată la punctul 126 de mai sus, astfel de elemente legate de structura pieței în cauză sunt deosebit de relevante.

143 În ceea ce privește mai precis efectele asupra concurenței pe care le-a putut avea prezența pe piața în cauză a mai multor acceptanți de fapt, Comisia a reținut în considerentul (115) al deciziei atacate că, în marea majoritate a cazurilor, un acceptant de fapt a luat locul unei bănci active pe piața acceptării. Comisia a subliniat de asemenea, în esență, în considerentul (169) al deciziei atacate, că prezența marilor bănci și a societăților de procesare care acționează în calitate de acceptanți contribuia de fapt la o consolidare a pieței întrucât aveau tendința să preia activitatea acceptanților de dimensiune mai mică care intenționau să iasă de pe această piață.

144 Trebuie să se constate că această analiză nu pare să fie vădit eronată și că criticile reclamantelor în această privință nu sunt satisfăcătoare. Astfel, împrejurarea că acceptanții de fapt în discuție ar putea contribui la îmbunătățirea serviciilor de acceptare și la reducerea costurilor acestora nu este contrară abordării Comisiei întemeiate pe structura pieței în cauză.

145 Referitor la exemplele date de reclamante de acceptanți de fapt care nu s-ar fi asociat cu bănci fără activitate de emitere sau cu bănci străine, trebuie să se sublinieze că în general aceste acorduri nu au determinat intrarea unui nou participant pe piața în cauză, ci consolidarea poziției unor acceptanți deja prezenți pe piața respectivă.

146 În ceea ce privește recunoașterea de către Comisie a existenței unor proceduri simple și necostisitoare de schimbare a acceptantului, este suficient să se amintească, astfel cum s-a subliniat la punctele 129-131 de mai sus, că aceasta putea în mod întemeiat să admită că există o concurență între participanții de pe piața în cauză, reținând de asemenea că excluderea unui potențial concurent a avut efecte care restrâng concurența în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

147 În ceea ce privește, în al doilea rând, concurența potențială de pe piața în cauză, trebuie amintit că în considerentele (169)-(174) ale deciziei atacate, Comisia a tras concluzia, din gradul ridicat de concentrare și din consolidarea constatată pe piața în cauză, că o concurență potențială nu putea rezulta decât din partea marilor bănci sau a marilor societăți de procesare internaționale care puteau să atingă dimensiunea necesară pentru a deveni concurenți ai acceptanților actuali. Comisia a ținut seama în special de faptul că pentru a desfășura activități de acceptare și pentru a fi rentabile, întreprinderile trebuie să poată lucra cu cantități substanțiale și să realizeze economii de scară importante. În această privință, Comisia a subliniat că în materie de achiziții și de tranzacții, este esențial ca cifra de afaceri, în termeni de tranzacții acceptate,

să fie ridicată, întrucât principalul venit al acceptanților, respectiv costurile imputate în sarcina comercianților, este calculat sub forma unui procentaj din valoarea tranzacțiilor efectuate.

148 Bazându-se pe o listă furnizată de reclamante în cursul procedurii administrative, Comisia a apreciat că, pe lângă Morgan Stanley, nouă instituții financiare stabilite în Regatul Unit puteau fi considerate concurenți potențiali. Această apreciere a Comisiei nu este contestată în mod expres de reclamante.

149 Astfel, criticile reclamantelor privesc neluarea în considerare a concurenței potențiale din partea acceptanților transfrontalieri. În această privință, trebuie subliniat că, în pofida creșterii cotei acceptanților transfrontalieri între 2002 și 2004 la care se referă reclamantele, din considerentele (65)-(68) ale deciziei atacate, a căror realitate nu este contestată, rezultă că afilierea comercianților la principalii acceptanți transfrontalieri nu reprezenta în 2004 decât 0,3 % din ansamblul comercianților afiliați. Având în vedere această cifră, Comisia a considerat în mod întemeiat că condițiile concurenței dintre diferitele piețe naționale de acceptare în Europa nu erau suficient de omogene pentru ca acceptarea transfrontalieră să poată exercita o presiune concurențială asupra participanților prezenți pe piața în cauză și că, prin urmare, evaluarea concurenței potențiale trebuia făcută între participanții stabiliți pe piața din Regatul Unit.

150 În al treilea rând, în ceea ce privește critica privind luarea în considerare de către Comisie a ultimei intrări a unei bănci pe piața relevantă în 1996, este suficient să se sublinieze că abordarea Comisiei, care constă în analizarea efectelor asupra concurenței avute de ultima intrare pe piața în cauză la data adoptării deciziei atacate, nu rezultă dintr-un raționament eronat.

151 Pe de altă parte, din considerentul (181) al deciziei atacate rezultă că această intrare avusese loc în contextul scăderii prețurilor, scădere la a cărei accelerare contribuise și prezența acestei bănci pe piața respectivă. Prin urmare, există o similitudine clară cu situația pieței pe perioada relevantă, caracterizată de asemenea de o scădere a prețurilor facturate comercianților. Prin urmare, acest exemplu tinde astfel să demonstreze că împrejurarea că prețurile scad pe piața de referință, în urma concurenței dintre întreprinderile aflate în prezent pe această piață, nu diminuează efectele asupra concurenței pe care le-ar putea avea prezența unui nou participant pe această piață. Având în vedere împrejurările cauzei, acest exemplu era deosebit de relevant.

152 Al doilea aspect al motivului trebuie, prin urmare, respins.

Cu privire la al treilea aspect al motivului, întemeiat pe o analiză insuficientă și eronată a efectelor avute de refuzul admiterii Morgan Stanley asupra concurenței

— Argumentele părților

153 Reclamantele susțin că Comisia și-a încălcat obligația de a efectua o examinare comparativă între, pe de o parte, situația concurenței pe piața în cauză în lipsa Morgan Stanley și, pe de altă parte, situația în cazul în care aceasta din urmă ar fi fost admisă în cadrul Visa anterior lunii septembrie 2006.

154 În cadrul primei critici, reclamantele reproșează Comisiei că a săvârșit o eroare de drept atunci când nu a aplicat criteriile rezultate din Hotărârea European Night Services și alții/Comisia, punctul 67 de mai sus, în cazul posibilităților de intrare pe piață a Morgan Stanley, având în vedere că Comisia s-ar fi limitat la intenția declarată a acesteia de a intra pe piața acceptării din Regatul Unit.

155 Reclamantele compară analiza Comisiei cu privire la posibilitățile de intrare a Morgan Stanley pe piața acceptării din Regatul Unit cu cea urmată în decizia atacată referitoare la intrarea potențială a sistemului Discover pe piața europeană a sistemelor de carduri de plată, pentru care Comisia ar fi făcut trimitere la lipsa de elemente, cum ar fi anunțarea unei lansări oficiale de natură să demonstreze punerea în aplicare a unei strategii de intrare. Reclamantele văd în aceasta o aplicare strictă a criteriilor rezultate din Hotărârea Tribunalului din 3 aprilie 2003, BaByliss/Comisia (T-114/02, Rec., p. II-1279), menționată în decizia atacată. Ele reproșează Comisiei că nu a ținut seama de aceste criterii atunci când și-a propus să determine dacă Morgan Stanley era un nou operator potențial pe piața acceptării din Regatul Unit.

156 Caracterul teoretic al analizei Comisiei ar fi incompatibil și cu Liniile directoare privind restricțiile verticale emise de aceasta (JO 2000, C 291, p.1, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 178).

157 În cadrul celei de a doua critici, reclamantele reproșează Comisiei că a reținut ca postulat că Morgan Stanley, odată devenită membru al Visa, ar fi intrat pe piața acceptării numai pe baza unei pretinse „intenții constante" a acesteia din urmă care nu ar fi susținută de niciun element de probă independent. Acestea consideră că Morgan Stanley nu a solicitat să intre în cadrul Visa pentru punerea în aplicare a unei strategii speciale care cuprinde și acceptarea, astfel cum susține Comisia, ci că Morgan Stanley era interesată numai de posibilitatea de a emite carduri Visa. În această privință, reclamantele contestă interpretarea dată de Comisie plângerii formulate de Morgan Stanley.

158 Reclamantele arată că intenția declarată a Morgan Stanley de a intra pe piața acceptării a apărut ulterior plângerii, într-un document intern, planul strategic de afiliere a comercianților în Europa datând din iunie 2002, și că acest document este lipsit de forță probantă. Ele mai susțin că cel de al doilea document pe care se bazează Comisia, programul de punere în aplicare al Morgan Stanley, constituie un element al anexei 57 la cea de a doua scrisoare de expunere a faptelor și, pentru motivele menționate la punctele 42 și 44 de mai sus, trebuie declarat inadmisibil. În orice caz, ar fi lipsit de forță probantă. Reclamantele consideră de asemenea că în mod greșit Comisia nu a ținut seama de faptul că Morgan Stanley, ulterior aderării la Visa, nu a urmărit să intre pe piața acceptării, ci s-a concentrat numai pe emiterea cardurilor Visa, care, în opinia reclamantelor, era adevăratul său obiectiv.

159 În cadrul celei de a treia critici, reclamantele reproșează Comisiei că nu a examinat ea însăși în mod aprofundat posibilele efecte ale unei intrări a Morgan Stanley asupra concurenței existente pe piața în cauză. Concluziile Comisiei referitoare la consecințele pozitive pe care le-ar fi avut asupra concurenței intrarea Morgan Stanley nu ar fi decât afirmații nedovedite.

160 Reclamantele arată în special că Morgan Stanley nu ar fi fost capabilă, având în vedere caracteristicile pieței, să aducă o valoare adăugată în ceea ce privește calitatea și prețurile serviciilor propuse deja pe această piață. Ele contestă totodată elementele diferite invocate de Comisie pentru a califica Morgan Stanley drept „acceptant eficace, important și experimentat". În orice caz, chiar presupunând că această situație s-ar regăsi în cazul de față, aceasta nu ar deosebi-o cu nimic de acceptanții deja prezenți pe piața în cauză. Niciunul dintre elementele invocate de Comisie nu ar demonstra o anumită superioritate a Morgan Stanley față de acceptanții deja prezenți.

161 Comisia solicită respingerea acestor critici.

— Aprecierea Tribunalului

162 Prima critică a reclamantelor, întemeiată pe aplicarea de către Comisie a unui criteriu eronat din punct de vedere juridic pentru a aprecia posibilitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză, atacă în esență demonstrația Comisiei cu privire la calitatea de concurent potențial a Morgan Stanley.

163 Trebuie să se sublinieze că criticile reclamantelor sunt întemeiate în esență pe împrejurarea că Comisia s-ar fi limitat la intenția declarată a Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză.

164 Reclamantele se referă de asemenea la definiția unui „furnizor potențial" dată de Comisie în liniile sale directoare privind restricțiile verticale. Ele amintesc că rezultă că posibilitatea pur teoretică a intrării pe piață nu este suficientă și că intrarea pe piață trebuie să fie posibilă în termen de un an.

165 În primul rând, trebuie să se observe că intenția Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză nu este singurul element pe care Comisia s-a întemeiat pentru a reține calitatea de concurent potențial a Morgan Stanley. Astfel, din decizia atacată și în special din cuprinsul considerentelor (190)-(198) rezultă că, pentru a ajunge la această concluzie, Comisia s-a întemeiat în esență pe două serii de justificări referitoare, desigur, la intenția Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză, dar și la capacitatea acesteia de a o face. În ceea ce privește cel de al doilea aspect, Comisia a reținut că Morgan Stanley dispunea de o experiență îndelungată în materie de afiliere a comercianților. Aceasta a făcut referire de asemenea la experiența dobândită de Morgan Stanley în calitate de membru al sistemului MasterCard, în ceea ce privește regulile și procedurile specifice

unei rețele cvadripartite. Având în vedere acestea, Comisia a reținut în considerentul (198) următoarele:

„[Î]n contextul concentrării piețelor acceptării […], Morgan Stanley se numără printre rarele bănci internaționale de mare anvergură care pot fi considerate potențiali acceptanți serioși la nivel european. Ea și-a manifestat intenția de a intra pe piețele acceptării din Regatul Unit și din mai multe state membre ale SEE, precum și interesul pentru acceptarea transfrontalieră, un domeniu care îi este de asemenea interzis în lipsa unei licențe Visa."

166 În al doilea rând, în ceea ce privește criteriile juridice care trebuie aplicate pentru a verifica dacă Morgan Stanley reprezenta un concurent potențial pe piața în cauză, din jurisprudența citată la punctele 68 și 69 de mai sus rezultă că Comisia avea obligația să verifice dacă, în lipsa aplicării Regulii în privința acesteia, ar fi existat posibilități reale și concrete ca ea să intre pe piața acceptării din Regatul Unit și să concureze întreprinderile stabilite pe această piață.

167 Din jurisprudență mai rezultă că o astfel de argumentare nu trebuie să fie întemeiată pe o simplă ipoteză, ci trebuie bazată pe elemente de fapt sau pe o analiză a structurilor pieței relevante (a se vedea în acest sens Hotărârea European Night Services și alții/Comisia, punctul 67 de mai sus, punctele 142-145). Astfel, o întreprindere nu poate fi calificată drept concurent potențial dacă intrarea sa pe piață nu corespunde unei strategii economice viabile (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 4 iulie 2006, easyJet/Comisia, T-177/04, Rec., p. II-1931, punctele 123-125).

168 Rezultă în mod necesar că deși intenția unei întreprinderi de a intra pe o piață este eventual relevantă pentru a verifica dacă poate fi considerată un concurent potențial pe piața respectivă, elementul esențial pe care trebuie să fie întemeiată o astfel de calificare îl reprezintă totuși capacitatea acesteia de a intra pe piața respectivă.

169 În această privință, trebuie amintit că o restrângere a concurenței potențiale, pe care o poate constitui simpla existență a unei întreprinderi exterioare față de piață, nu poate fi condiționată de demonstrarea intenției acestei întreprinderi de a intra în scurt timp pe piața respectivă. Astfel, prin simpla sa existență, aceasta poate cauza o presiune concurențială asupra întreprinderilor care își desfășoară activitatea în acel moment pe această piață, presiune constând în riscul intrării unui nou concurent în cazul evoluției atractivității pieței.

170 Referitor la aspectul dacă trebuie să se țină seama de asemenea de criteriile dezvoltate de Comisie în liniile sale directoare privind restricțiile verticale, trebuie să se sublinieze că, având în vedere împrejurările cauzei, trimiterea făcută de reclamante la definiția „furnizorului potențial" din aceste linii directoare nu este pertinentă. Trebuie făcută trimitere mai curând la definiția, de altfel echivalentă în esență, a „concurentului potențial" din Liniile directoare privind aplicabilitatea articolului 81 [CE] în cazul acordurilor de cooperare orizontală (JO 2001, C 3, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 222, denumite în continuare „liniile directoare privind acordurile de cooperare").

171 Astfel, la nota de subsol 9 din liniile directoare privind acordurile de cooperare se precizează că „[o] întreprindere este considerată concurent potențial în cazul în care există dovezi că, în lipsa acordului, ar putea și ar fi gata să consimtă investițiile suplimentare necesare sau alte costuri de adaptare necesare pentru a intra pe piața relevantă, ca răspuns la o creștere mică, dar permanentă, a prețurilor relative". Pe de altă parte, „[a]ceastă evaluare trebuie să aibă o bază reală, simpla posibilitate teoretică de

a intra pe o piață nefiind suficientă". Se mai menționează că „[i]ntrarea pe piață trebuie să aibă loc suficient de rapid, astfel încât amenințarea unei potențiale intrări să constituie o constrângere pentru comportamentul participanților pe piață" și că, „[î]n mod normal, acest lucru înseamnă că intrarea trebuie să se producă într-un timp cât mai scurt". În această privință, Comisia face referire la un termen de un an, subliniind de asemenea că, „[î]n cazuri individuale, pot fi luate în considerare termene mai lungi" și că „[p]erioadele de timp necesare societăților deja prezente pe piață pentru a-și adapta capacitățile pot fi folosite drept etalon pentru determinarea acestui termen".

172 Trebuie să se constate că o astfel de definiție preia, în plus detaliindu-le, criteriile rezultate din jurisprudența menționată la punctele 166 și 167 de mai sus. Prin urmare, în măsura în care nu este contrară jurisprudenței relevante, se poate ține seama de aceasta pentru a verifica dacă Comisia a calificat Morgan Stanley drept concurent potențial în mod întemeiat.

173 În al treilea rând, în ceea ce privește aplicarea acestor criterii în prezenta cauză, trebuie să se sublinieze că reclamantele, astfel cum au recunoscut în mod expres în ședință, nu contestă aprecierile Comisiei cu privire la capacitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză.

174 Astfel, criticile reclamantelor, având în vedere că sunt întemeiate în esență pe o pretinsă inexistență a intenției Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză, sunt îndreptate în principal împotriva unor aprecieri care, pentru motivele menționate la punctele 166-169 de mai sus, nu pot constitui elementul esențial care permite să se aprecieze temeinicia calificării Morgan Stanley drept concurent potențial.

175 În orice caz, Comisiei nu i se poate reproșa că a ținut seama de eventualitatea unei intrări a Morgan Stanley pe piața în cauză în lipsa comportamentului în litigiu.

176 Astfel, în primul rând, având în vedere împrejurările cauzei, critica reclamantelor, întemeiată pe împrejurarea că Morgan Stanley nu a luat nicio măsură concretă pentru a intra pe piață, nu este fondată.

177 Pe de o parte, în măsura în care calitatea de membru al Visa era o condiție prealabilă necesară pentru intrarea pe piața acceptării, nu pot trage concluzii din neadoptarea vreunei măsuri, precum punerea în aplicare a unei strategii de intrare, de către Morgan Stanley anterior aderării sale la Visa la 22 septembrie 2006. Astfel și fără să fie necesar să se verifice dacă Comisia a ignorat criteriile utilizate în Hotărârea BaByliss/Comisia, punctul 155 de mai sus, la care fac referire reclamantele, este suficient să se sublinieze că împrejurările din prezenta cauză sunt diferite de cele din cauza în care s-a pronunțat această hotărâre.

178 Pe de altă parte, în ceea ce privește împrejurarea că Morgan Stanley nu a făcut niciun demers pentru a intra pe piața acceptării ulterior aderării sale, trebuie amintit că aderarea sa a fost acceptată la mai mult de șase ani de la formularea cererii în acest sens. Prin urmare, nu se poate deduce nicio informație cu privire la care a putut fi intenția sau care ar fi putut fi comportamentul Morgan Stanley în cazul în care calitatea de membru al Visa i-ar fi fost recunoscută la o dată anterioară.

179 În al doilea rând, deși este adevărat că Morgan Stanley nu a făcut referire în mod expres la piața acceptării în plângerea adresată Comisiei la 12 aprilie 2000, cel puțin două documente emise de Morgan Stanley fac trimitere la piața în cauză.

180 Pe de o parte, Morgan Stanley a subliniat în mod expres în cererea introdusă la High Court of Justice la 27 septembrie 2000 că aplicarea Regulii avusese efectul că a împiedicat-o să intre pe piața acceptării din Regatul Unit.

181 Pe de altă parte, Morgan Stanley a lansat un plan strategic de afiliere a comercianților, adoptat în iunie 2002. Este adevărat că acesta le-a fost furnizat reclamantelor numai într-o versiune neconfidențială, eliminându-se numeroase aspecte. Cu toate acestea, din acest document comunicat reclamantelor reies numeroase elemente referitoare la analiza pieței acceptării din Regatul Unit și din celelalte state membre ale SEE. De asemenea, acest document lasă să se întrevadă care ar fi putut fi strategia de intrare a Morgan Stanley.

182 În ceea ce privește forța probantă care trebuie recunoscută acestor două documente, trebuie amintit că principiul care prevalează în dreptul Uniunii este cel al liberei administrări a probelor și singurul criteriu pertinent pentru a aprecia probele administrate rezidă în credibilitatea acestora (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctul 84). Astfel, pentru a aprecia forța probantă a unui element de probă, trebuie să se verifice, în primul rând, credibilitatea informației conținute de acesta. Prin urmare, trebuie să se țină seama, printre altele, de originea documentului, de împrejurările întocmirii acestuia, de destinatarul său și să se ridice problema dacă pare logic și fiabil, având în vedere cuprinsul său (Hotărârea Tribunalului Cimenteries CBR și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctul 1838, și Hotărârea din 27 septembrie 2006, Dresdner Bank și alții/Comisia, T-44/02 OP, T-54/02 OP și T-56/02 OP, T-60/02 OP și T-61/02 OP, Rec., p. II-3567, punctul 121).

183 Desigur, este exact că aceste două documente provin de la Morgan Stanley, au fost adoptate în cursul procedurii administrative și că aceste împrejurări afectează forța lor probantă.

184 Totuși, astfel cum s-a subliniat la punctul 177 de mai sus și având în vedere împrejurările cauzei, întrucât calitatea de membru al Visa constituie o condiție prealabilă necesară pentru intrarea pe piața acceptării, Comisia nu era în măsură să se întemeieze pe elemente cu forță probantă mai mare, cum ar fi punerea în aplicare a unei strategii de intrare.

185 În plus, credibilitatea acestor elemente de probă este întărită de împrejurarea, subliniată de Comisie, a experienței Morgan Stanley în afilierea comercianților dobândite pe alte piețe.

186 Prin urmare, eventualitatea unei intrări a Morgan Stanley pe piața în cauză nu avea un caracter pur teoretic, ci, dimpotrivă, era o ipoteză credibilă. Așadar, în mod întemeiat Comisia a putut deduce din declarațiile făcute de Morgan Stanley o intenție de a intra pe piața în cauză.

187 În măsura în care, din toate cele ce precedă, reiese că, pe de o parte, aprecierile Comisiei referitoare la capacitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză nu sunt contestate, iar, pe de altă parte, ipoteza unei intrări a Morgan Stanley pe piața în cauză nu avea un caracter pur teoretic, trebuie să se rețină că atunci când a calificat Morgan Stanley drept concurent potențial, Comisia nu a săvârșit o eroare. Prin urmare, prima critică trebuie respinsă.

188 Această concluzie nu este infirmată de împrejurarea că Comisia nu a furnizat o estimare a termenului de care Morgan Stanley ar fi avut nevoie pentru a intra pe piața în cauză, fapt aparent contrar definiției din liniile directoare privind acordurile de cooperare, care menționează un termen de un an.

189 Astfel, din lectura acestei definiții, reprodusă la punctul 171 de mai sus, rezultă că elementul esențial este necesitatea ca intrarea potențială să poată avea loc suficient de rapid astfel încât să constituie o constrângere pentru participanții pe piață, termenul de un an fiind menționat cu titlu indicativ.

190 Or, în considerentul (186) al deciziei atacate, Comisia a reținut existența unor „factori favorabili accesului unui nou operator", printre care se numără existența, pentru comercianți, a unor proceduri simple și necostisitoare de schimbare a acceptantului. Trebuie să se constate că acest element, care de altfel nu este contestat de reclamantele care îl invocă în susținerea argumentării lor, alături de elementele reținute de Comisie pentru a stabili capacitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză, reținută în considerentele (193)-(198) ale deciziei atacate, printre care se numără experiența sa îndelungată în materie de afiliere a comercianților, este de natură să demonstreze că intrarea pe piață în discuție ar fi putut avea loc suficient de rapid în sensul definiției concurentului potențial date de Comisie în liniile directoare privind acordurile de cooperare. Prin urmare, analiza Comisiei este conformă nu numai jurisprudenței citate la punctele 166 și 167 de mai sus, ci și propriilor criterii, astfel cum sunt prezentate în liniile directoare privind acordurile de cooperare.

191 În ceea ce privește cea de a doua critică formulată de reclamante, potrivit căreia Comisia a reținut în mod greșit că Morgan Stanley ar fi intrat pe piața în cauză, aceasta trebuie respinsă pentru motivele detaliate la punctele 175-186 de mai sus, fără să fie necesar să se ridice problema dacă programul de punere în aplicare al Morgan Stanley din anexa 57 la cea de a doua scrisoare de expunere a faptelor este un element de probă admisibil.

192 În ceea ce privește cea de a treia critică a reclamantelor, întemeiată pe faptul că Comisia nu a examinat în mod aprofundat posibilele efecte ale unei intrări a Morgan Stanley pe piața în cauză, nici aceasta nu poate fi admisă.

193 În primul rând, trebuie să se sublinieze că, în acest context, reclamantele își reiterează argumentele prin care condiționează examinarea efectelor comportamentului în litigiu asupra concurenței potențiale de examinarea nivelului concurenței existente pe piața în cauză. Or, astfel cum s-a subliniat la punctul 130 de mai sus, un astfel de raționament nu poate fi urmat.

194 În al doilea rând, în orice caz, trebuie să se constate că argumentarea reclamantelor dezvoltată în cadrul prezentei critici este întemeiată pe un postulat în fapt eronat, respectiv existența unui grad ridicat de concurență pe piața în cauză. Astfel cum s-a subliniat drept răspuns la primul aspect al prezentului motiv, faptul că există un grad de concurență între participanții existenți în prezent pe piață nu se opune constatărilor Comisiei referitoare la nivelul ridicat de concentrare existent pe piața în cauză.

195 Or, întrucât este o piață care cuprinde un număr foarte scăzut de concurenți, Comisia putea să rețină în mod justificat că intrarea unui nou participant ar fi avut drept consecință o îmbunătățire a situației concurenței numai în urma acestui fapt, fără să fie necesar să demonstreze că acest participant are o anumită superioritate față de participanții deja existenți.

196 În consecință, dezbaterea cu privire la capacitățile relative ale Morgan Stanley în raport cu participanții prezenți pe piața în cauză este inoperantă, având în vedere că reclamantele nu contestă capacitatea acesteia de a intra pe piața respectivă. Prin urmare, nu este necesară examinarea argumentelor formulate de reclamante prin care urmăresc să conteste experiența și calificările Morgan Stanley.

197 Prin urmare, cea de a treia critică trebuie respinsă și, implicit, motivul în ansamblu.

198 Având în vedere toate considerațiile precedente, concluziile în anulare trebuie respinse.

B — *Cu privire la cererea având ca obiect anularea sau reducerea amenzii*

199 În principal, reclamantele consideră că în prezenta cauză aplicarea unei amenzi este afectată de erori de drept și de apreciere și solicită anularea amenzii la plata căreia au fost obligate. În subsidiar, ele solicită Tribunalului reducerea cuantumului amenzii aplicate.

1. *Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe existența unor erori de drept și de apreciere în aplicarea unei amenzi*

200 Acest motiv este compus din trei aspecte, întemeiate, în primul rând, pe încălcarea principiilor egalității de tratament și securității juridice, precum și pe nemotivare, în al doilea rând, pe încălcarea obligației a adopta decizia atacată într-un termen rezonabil și, în al treilea rând, pe neluarea în considerare a incertitudinii cu privire la caracterul ilicit al comportamentului restrictiv.

a) Cu privire la primul aspect al motivului, întemeiat pe încălcarea principiilor egalității de tratament și securității juridice, precum și pe nemotivare

Argumentele părților

201 Reclamantele reproșează Comisiei că aceasta din urmă le-a aplicat o amendă, deși Regula fusese notificată Comisiei conform Regulamentului nr. 17. Ele subliniază mai întâi că data aleasă de Comisie ca punct de plecare pentru calculul amenzii nu este data intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), ci data primirii comunicării privind obiecțiunile. Astfel, însăși Comisia a admis existența unor așteptări legitime în materie de imunitate la amendă până la această dată. În continuare, reclamantele subliniază că este singurul caz în care Comisia a aplicat o amendă în temeiul Regulamentului nr. 1/2003 în privința unui acord notificat.

202 Pe de altă parte, în repetate rânduri, funcționarii care se ocupau de soluționarea dosarului ar fi dat de înțeles că prezenta cauză nu este un caz în care se va aplica o amendă.

203 Reclamantele compară aplicarea unei amenzi în privința lor cu poziția adoptată de Comisie în două cazuri pe care le consideră comparabile, împotriva MasterCard (cazul COMP/34.579, denumit în continuare „cazul MasterCard") și, respectiv, Groupement des cartes bancaires (cazul COMP/38.606, denumit în continuare „cazul GCB"). Reclamantele arată că, în aceste cazuri, Comisia nu a aplicat o amendă pentru motivul că măsurile în cauză fuseseră notificate conform Regulamentului nr. 17. În ceea

ce privește în special cazul GCB, reclamantele subliniază în esență că era mai grav decât prezentul caz, în măsura în care, pe de o parte, a avut ca obiect o restrângere a concurenței nu numai prin efect, ci și prin obiect, iar pe de altă parte, măsura în cauză a continuat să își producă efectele până la adoptarea deciziei Comisiei.

204 Reclamantele neagă faptul că diferențele subliniate de Comisie în memoriul său în apărare au caracter real.

205 În primul rând, reclamantele consideră lipsită de relevanță diferența legată de împrejurarea că în cazul MasterCard, în comunicarea privind obiecțiunile nu a fost menționată posibilitatea unei amenzi. Ceea ce contează ar fi motivul pentru care Comisia a adoptat în cazul MasterCard o poziție diferită încă din stadiul comunicării privind obiecțiunile, potrivit căreia nu era obligată să aplice o amendă pentru simplul motiv că se făcuse o notificare.

206 În al doilea rând, reclamantele neagă că comportamentul în litigiu nu ar fi fost notificat. Mai întâi, ele subliniază că din însăși decizia atacată și în special din nota de subsol 312 din aceasta rezultă că aplicarea Regulii în privința Morgan Stanley a fost notificată și că exact această împrejurare a justificat o imunitate de amendă până la comunicarea privind obiecțiunile. În continuare, reclamantele ar fi susținut această poziție pe tot parcursul procedurii administrative, fără să fie contrazise vreodată de Comisie cu privire la acest aspect. În sfârșit, în orice caz, reclamantele amintesc aspectul că în 1990 au notificat nu numai Regula în sine, ci și faptul că o calificaseră pe Morgan Stanley drept concurent. Ulterior, diferitele versiuni ale regulamentului intern al Visa notificate Comisiei ar fi menționat, toate, că se considera că Morgan Stanley este un concurent al Visa. Pe de altă parte, Comisia ar fi fost informată încă din luna iulie sau august 2000, drept răspuns la o solicitare de informații, cu privire la motivele pentru care Morgan Stanley nu îndeplinea condițiile de aderare.

207 În al treilea rând, în ceea ce privește comparația cu cazul GCB, reclamantele susțin că, întrucât efectele măsurii în cauză au subzistat în pofida suspendării acesteia, diferența de tratament în detrimentul lor nu se poate justifica. Pe de altă parte, reclamantele subliniază că în cazul MasterCard nu s-a dispus suspendarea măsurii în litigiu și totuși nu s-a aplicat nicio amendă.

208 Reclamantele deduc din considerațiile precedente existența unei încălcări atât a principiului egalității de tratament, cât și a principiului securității juridice. În măsura în care, în decizia atacată, Comisia nu a dat nicio explicație cu privire la acest aspect, reclamantele susțin că obligația de motivare a fost de asemenea încălcată.

209 Comisia combate susținerile reclamantelor.

Aprecierea Tribunalului

210 În ceea ce privește, în primul rând, critica întemeiată pe încălcarea principiului securității juridice, trebuie să se sublinieze că, presupunând chiar că s-ar admite că se poate considera că și comportamentul în litigiu, iar nu numai Regula, a făcut obiectul unei notificări, raționamentul reclamantelor nu poate fi admis.

211 În primul rând, posibilitatea Comisiei de a aplica o amendă pentru un acord care a făcut obiectul unei notificări în cadrul Regulamentului nr. 17 reiese din articolul 34 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003, care precizează că notificările sunt caduce de la data aplicării acestui regulament. Rezultă în mod necesar că imunitatea la amendă pentru acordurile notificate în temeiul articolului 15 alineatul (5) din Regulamentul

nr. 17 încetează odată cu intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 1/2003. Prin urmare, Comisia are dreptul, în orice caz, să aplice o amendă reclamantelor pentru continuarea comportamentului în litigiu, ulterior intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1/2003. Or, Comisia a respectat această obligație, luând ca punct de plecare pentru stabilirea amenzii data comunicării privind obiecțiunile, respectiv 2 august 2004, ulterioară datei intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1/2003, stabilită la 1 mai 2004.

212 În al doilea rând, trebuie amintit că Comisia dispune de o marjă de apreciere la stabilirea cuantumului amenzilor, având în vedere că acestea constituie un instrument al politicii de concurență (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Martinelli/Comisia, T-150/89, Rec., p. II-1165, punctul 59). Această marjă de apreciere cuprinde, în mod necesar, oportunitatea de a aplica sau de a nu aplica o amendă (Hotărârea Tribunalului din 22 octombrie 1997, SCK și FNK/Comisia, T-213/95 și T-18/96, Rec., p. II-1739, punctul 239).

213 În al treilea rând, în ceea ce privește în mod special împrejurarea că în trecut Comisia nu a aplicat amenzi pentru diferite restrângeri ale concurenței prin efect, aceasta nu o poate priva de posibilitatea de aplica o amendă, dacă acest lucru este necesar pentru a asigura punerea în aplicare a politicii privind concurența. Dimpotrivă, aplicarea eficace a normelor de concurență impune posibilitatea adaptării de către Comisie în orice moment a nivelului amenzilor la nevoile acestei politici (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 169 și jurisprudența citată).

214 În sfârșit, în al patrulea rând, trebuie să se sublinieze că reclamantele au fost informate, încă din stadiul comunicării privind obiecțiunile, cu privire la faptul că Comisia intenționa să aplice o amendă.

215 În consecință, Comisia nu a încălcat principiul securității juridice atunci când le-a aplicat reclamantelor o amendă în prezenta cauză.

216 În ceea ce privește, în al doilea rând, critica întemeiată pe o pretinsă încălcare a principiului egalității de tratament, reclamantele susțin, în esență, că, în privința lor, Comisia ar fi trebuit să urmeze aceeași abordare pe care a ales-o în cazurile MasterCard și GCB.

217 Desigur, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că principiul general al egalității de tratament și al nediscriminării interzice, pe de o parte, tratarea în mod diferit a situațiilor comparabile și, pe de altă parte, tratarea în același mod a situațiilor diferite, cu excepția cazului în care motive obiective justifică un astfel de tratament (a se vedea Hotărârea Curții din 15 aprilie 2005, Belgia/Comisia, C-110/03, Rec., p. I-2801, punctul 71 și jurisprudența citată).

218 Cu toate acestea, în contextul specific al fiecărei cauze, Comisia decide, în exercitarea puterii sale de apreciere, asupra oportunității de a aplica o amendă pentru a sancționa încălcarea constatată și pentru a menține eficiența dreptului concurenței (Hotărârea SCK și FNK/Comisia, punctul 212 de mai sus, punctul 239).

219 Indiferent de situație, presupunând chiar că în mod greșit Comisia nu a aplicat amenzi în cazurile MasterCard și GCB, argumentarea reclamantelor ar însemna să invoce, în beneficiul lor, o nelegalitate săvârșită în favoarea altuia, ceea ce ar fi contrar principiului legalității (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 16 noiembrie 2006, Peróxidos Orgánicos/Comisia, T-120/04, Rec., p. II-4441, punctul 77 și jurisprudența citată).

220 Prin urmare, critica întemeiată pe încălcarea principiului egalității de tratament trebuie respinsă.

221 În ceea ce privește, în al treilea rând, critica întemeiată pe încălcarea obligației de motivare, din jurisprudența constantă rezultă că, la stabilirea amenzilor pentru încălcarea dreptului concurenței, Comisia își îndeplinește obligația de motivare dacă, în cadrul deciziei, indică elementele în funcție de care a apreciat gravitatea și durata încălcării săvârșite, fără a avea obligația de a include în aceasta o expunere mai detaliată sau datele cifrice privind modul de calcul al amenzii (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, SGL Carbon/Comisia, T-68/04, Rep., p. II-2511, punctul 31 și jurisprudența citată). Trebuie să se constate că astfel de elemente referitoare la gravitatea și la durata comportamentului reproșat reclamantelor, deși privesc în primul rând stabilirea cuantumului amenzii, sunt totodată de natură să permită înțelegerea motivelor pentru care Comisia a considerat oportună aplicarea unei amenzi. Astfel, în măsura în care decizia atacată conține, în considerentele (350)-(370), elementele de apreciere necesare, prezenta critică trebuie respinsă.

222 În sfârșit, în al patrulea rând, în ceea ce privește trimiterea făcută de reclamante la pretinsele declarații ale funcționarilor Comisiei, din înscrisurile reclamantelor nu rezultă că susțin că aceste declarații ar fi dat naștere unei încrederi legitime în neaplicarea unei amenzi. În orice caz, presupunând că acesta este sensul argumentării reclamantelor, trebuie să se constate că nu sunt îndeplinite condițiile pentru a putea invoca principiul protecției încrederii lor legitime.

223 Potrivit jurisprudenței constante, acest principiu se aplică oricărui particular aflat într-o situație din care reiese că administrația comunitară l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate, cu precizarea că nimeni nu poate invoca încălcarea acestui principiu în lipsa unor asigurări precise, necondiționate și concordante, provenite de la surse autorizate și fiabile, pe care i le-ar fi furnizat administrația (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01,

T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 152 și jurisprudența citată).

224 Or, trebuie să se constate că declarațiile la care fac referire reclamantele nu pot fi calificate drept asigurări precise, necondiționate și concordante, ceea ce însăși reclamantele par să recunoască atunci când se referă în memoriile lor la „declarații care dau de înțeles" că acest caz nu era considerat de Comisie o cauză în care va aplica o amendă.

225 Prin urmare, având în vedere considerațiile precedente, trebuie să se respingă primul aspect al motivului.

b) Cu privire la al doilea aspect al motivului, întemeiat pe obligația de a adopta decizia atacată într-un termen rezonabil

Argumentele părților

226 În opinia reclamantelor, faptul că procedura administrativă a durat mai mult de șapte ani este nescuzabilă și le-a cauzat un prejudiciu semnificativ, de natură să justifice anularea amenzii. În lipsa unei astfel de întârzieri, Comisia ar fi adoptat decizia atacată conform Regulamentului nr. 17 și, prin urmare, nu ar fi fost aplicată nicio amendă. Reclamantele amintesc că în temeiul articolului 15 alineatul (6) din Regulamentul nr. 17, aplicarea unei amenzi nu este posibilă în cazul unui acord notificat decât atunci

când a fost adoptată o decizie oficială de retragere a imunității la amendă. Or, Comisia nu ar fi adoptat o astfel de decizie, în pofida cererii exprese formulate de Morgan Stanley în acest sens.

227 În plus, reclamantele subliniază că respectarea unui termen rezonabil în desfășurarea procedurilor administrative în materie de politică privind concurența constituie un principiu general al dreptului, a cărui nerespectare poate constitui un motiv de anulare, dacă aceasta a afectat capacitatea întreprinderii în cauză de a se apăra.

228 Pentru a verifica dacă procedura a fost anormal de lungă, ar trebui să se țină seama de întreaga durată a acesteia. În această privință, reclamantele amintesc cronologia cauzei și susțin că reiese că Comisia a cumulat întârzieri. Ele susțin în mod special că în cursul celor trei ani după depunerea plângerii, Comisia nu le-a adresat decât două cereri de informații și că nicio cerere de informații nu a fost adresată comercianților.

229 Durata prezentei proceduri administrative ar fi cu atât mai criticabilă cu cât însăși Morgan Stanley a cerut Comisiei să acționeze urgent, iar pe rolul instanțelor din Regatul Unit era suspendată o procedură paralelă, ceea ce impunea soluționarea prezentei cauze cu prioritate.

230 Comisia neagă existența unei întârzieri excesive și nejustificate din partea sa, având în vedere complexitatea prezentei cauze. În orice caz, ar conta numai împrejurarea că a respectat termenul de prescripție prevăzut la articolul 25 alineatul (1) CE din Regulamentul nr. 1/2003.

Aprecierea Tribunalului

231 Respectarea unui termen rezonabil în desfășurarea procedurilor administrative în materie de politică privind concurența constituie un principiu general al dreptului Uniunii, a cărui respectare este asigurată de instanță (Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, Rec., p. I-8725, punctul 35). Acest principiu este reiterat la articolul 41 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, proclamată la 7 decembrie 2000 la Nisa (JO C 364, p. 1).

232 Trebuie amintit că încălcarea acestui principiu poate determina anularea deciziei, cu condiția să fi afectat capacitatea întreprinderilor în cauză de a-și apăra poziția și, prin urmare, să fi adus atingere dreptului la apărare al acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 231 de mai sus, punctele 42 și 43).

233 Cu toate acestea, în cauză, reclamantele nu susțin că durata procedurii administrative ar fi adus atingere dreptului lor la apărare.

234 În aceste condiții, trebuie amintită jurisprudența constantă referitoare la Regulamentul (CEE) nr. 2988/74 al Consiliului din 26 noiembrie 1974 privind termenele de prescripție a acțiunilor și a aplicării sancțiunilor conform normelor Comunității Economice Europene privind transporturile și concurența (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 78), relevantă amenzilor impuse în cadrul punerii în aplicare a Regulamentului nr. 17. Potrivit acestei jurisprudențe, în prezența unei reglementări complete care prevede în detaliu termenele în care Comisia are dreptul, fără a aduce atingere

cerinței fundamentale a securității juridice, să aplice amenzi întreprinderilor care fac obiectul procedurilor de aplicare a normelor de concurență, trebuie să fie înlăturată orice considerație în legătură cu obligația Comisiei de a-și exercita autoritatea de a aplica amenzi într-un termen rezonabil (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 1 iulie 2008, Compagnie maritime belge/Comisia, T-276/04, Rep., p. II-1277, punctul 41 și jurisprudența citată).

235 Termenele de prescripție stabilite de Regulamentul nr. 1/2003 sunt prevăzute la articolul 25, care preia dispozițiile relevante ale Regulamentului nr. 2988/74 pe baza cărora s-a stabilit jurisprudența menționată la punctul 234 de mai sus.

236 Astfel, articolul 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că competența conferită Comisiei de a aplica amenzi este supusă unui termen de prescripție de cinci ani. În temeiul articolului 25 alineatul (2) din acest regulament, prescripția curge din ziua în care se comite încălcarea sau, în cazul unor încălcări continue sau repetate, timpul se calculează din ziua încetării încălcării. Totuși, prescripția poate fi întreruptă sau suspendată în temeiul articolului 25 alineatele (3), (4) și (6). În temeiul articolului 25 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1/2003, întreruperea determină curgerea unui nou termen de prescripție. Totuși, termenul de prescripție expiră cel târziu în ziua în care o perioadă egală cu dublul termenului de prescripție s-a scurs fără să se fi aplicat o amendă de către Comisie.

237 Prin urmare, jurisprudența referitoare la Regulamentul nr. 2988/74 își găsește de asemenea aplicarea în cazul amenzilor impuse în cadrul punerii în aplicare a Regulamentului nr. 1/2003.

238 În speță, încălcarea în cauză este continuă și a încetat la data admiterii Morgan Stanley în cadrul Visa la 22 septembrie 2006. Perioada cuprinsă între încetarea încălcării și decizia atacată prin care se aplică amenda este, prin urmare, în mod clar inferioară termenelor de prescripție prevăzute la articolul 25 din Regulamentul nr. 1/2003.

239 Prin urmare, cel de al doilea aspect al motivului trebuie respins.

c) Cu privire la al treilea aspect al motivului, întemeiat pe neluarea în considerare a incertitudinii caracterului ilicit al comportamentului în litigiu

Argumentele părților

240 Reclamantele reproșează Comisiei că nu a respectat Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare din 1998”), aplicabile în prezenta cauză. Reclamantele amintesc că acestea prevăd că existența unei „îndoieli justificate a întreprinderii cu privire la caracterul infracțional al comportamentului restrictiv” constituie o circumstanță atenuantă care justifică reducerea cuantumului de bază al amenzii. În esență, reclamantele susțin, făcând referire la abordarea urmată în cazul COMP/38.096 (denumit în continuare „cazul Clearstream”), că, în situația în care există o insecuritate juridică reală cu privire la aspectul dacă un comportament în litigiu constituie o încălcare, Comisia nu trebuie să aplice nicio amendă.

Complexitatea prezentei cauze, recunoscută chiar de Comisie, ar fi trebuit să o determine să urmeze o abordare identică în speță.

241 Astfel, în primul rând, nu ar exista o practică decizională a Comisiei și nici jurisprudență comunitară privind chestiunea din prezenta cauză, singurul precedent fiind o hotărâre a unei instanțe din Statele Unite. În consecință, pentru a verifica dacă aveau dreptul de a refuza cererea de aderare a Morgan Stanley și, eventual, în ce condiții, reclamantele trebuiau să interpreteze prin analogie jurisprudența comunitară existentă. Dezbaterea aprinsă dintre reclamante și Comisie cu privire la aplicabilitatea articolului 81 alineatele (1) și (3) CE ar dovedi această dificultate.

242 În al doilea rând, reclamantele subliniază, în esență, că împrejurarea că prezenta cauză are ca obiect o restrângere a concurenței prin efect determină o complexitate și, prin urmare, o incertitudine juridică suplimentare. Însăși Comisia ar fi întâmpinat dificultăți față de noutatea și de complexitatea cauzei. În această privință, reclamantele reiterează argumentarea lor dezvoltată în cadrul concluziilor în anulare potrivit căreia aprecierea asupra concurenței existente pe piața în cauză efectuată de Comisie ar fi evoluat. Reclamantele mai arată că abia în stadiul celei de a doua scrisori de expunere a faptelor Comisia a abordat aspectul posibilității Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză prin intermediul unui acord de fațadă.

243 Fără să nege existența unei competențe de principiu de a aplica o amendă pentru un comportament care constituie o restricție privind concurența prin efect, reclamantele amintesc că totuși Comisia nu a aplicat niciodată o amendă într-o cauză în care nu fusese constatat un obiect anticoncurențial.

244 În al treilea rând, funcționarii Comisiei le-ar fi precizat reclamantelor că ceea ce conta nu era atât aplicarea Regulii în ceea ce privește Morgan Stanley, cât Regula însăși, întrucât aceasta nu ar fi suficient de transparentă sau de obiectivă. Prin urmare, ar fi existat o incertitudine reală în privința naturii criticii în cauză.

245 Comisia neagă faptul că reclamantele ar fi avut motive reale și solide să creadă că refuzul lor de a admite Morgan Stanley nu constituie o încălcare a dreptului comunitar.

Aprecierea Tribunalului

246 Potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia nu se poate abate de la normele pe care și le-a impus (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, T-7/89, Rec., p. II-1711, punctul 53 și jurisprudența citată). În special, atunci când Comisia adoptă linii directoare care au rolul de a preciza, în conformitate cu tratatul, criteriile pe care înțelege să le aplice în cadrul exercitării puterii sale de apreciere, rezultă o autolimitare a acestei puteri în sensul că îi revine obligația de a se conforma normelor indicative pe care și le-a impus ea însăși (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1996, AIUFFASS și AKT/Comisia, T-380/94, Rec., p. II-2169, punctul 57, Hotărârea din 30 aprilie 1998, Vlaams Gewest/Comisia, T-214/95, Rec. p. II-717, punctul 89, și Hotărârea din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 267).

247 Din considerentele (350)-(370) ale deciziei atacate rezultă că, în aceasta, Comisia a aplicat metoda prezentată în liniile directoare din 1998 pentru a stabili cuantumul amenzii aplicate reclamantelor.

248 Punctul 3 din liniile directoare din 1998 prevede o adaptare a cuantumului de bază al amenzii în funcție de anumite circumstanțe atenuante, printre care se numără existența unei îndoieli justificate a întreprinderii cu privire la caracterul ilicit al comportamentului în cauză.

249 În prezenta cauză, reclamantele consideră că incertitudinea existentă cu privire la caracterul ilicit al comportamentului în litigiu era de așa natură încât aplicarea liniilor directoare din 1998 ar fi trebuit să determine Comisia să nu aplice o amendă.

250 Pentru a verifica dacă Comisia era obligată să acorde reclamantelor beneficiul circumstanței atenuante întemeiate pe existența unei îndoieli justificate și eventual, astfel cum solicită reclamantele în cadrul prezentului motiv, să nu aplice o amendă, trebuie să se verifice dacă în mod rezonabil acestea din urmă ar fi trebuit să aibă cunoștință că încalcă articolul 81 CE (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctul 503).

251 Trebuie să se constate că amenda nu a fost aplicată pe baza întregii perioade de încălcare, ci numai de la data comunicării privind obiecțiunile.

252 Or, prin acest document, Comisia a formulat obiecțiuni față de comportamentul în litigiu, explicând motivele pentru care a considerat că era contrar articolului 81 CE. Prin urmare, de la această dată, reclamantele nu mai pot susține că nu au încălcat în cunoștință de cauză articolul 81 CE (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 2003, British Airways/Comisia, T-219/99, Rec., p. II-5917, punctul 314).

253 În această privință, există o diferență importantă, evocată de reclamante, față de cazul Clearstream, în care comportamentele în litigiu au încetat încă dinainte de adoptarea comunicării privind obiecțiunile.

254 Prin urmare, argumentele reclamantelor, întemeiate pe pretinsa inexistență a unei practici decizionale anterioare sau pe complexitatea cauzei, sunt inoperante, întrucât, în orice caz, ar putea să demonstreze numai existența unei îndoieli justificate anterior comunicării privind obiecțiunile, mai precis, pentru o perioadă de care nu s-a ținut seama la stabilirea cuantumului amenzii.

255 În sfârșit, este irelevantă împrejurarea că anumite argumente menționate de Comisie în decizia atacată nu apar în comunicarea privind obiecțiunile, cum ar fi accesul ineficace pe piața în cauză prin intermediul unui acord de fațadă. Astfel, informațiile din comunicarea privind obiecțiunile erau suficiente în sine pentru ca reclamantele să nu mai poată avea o îndoială justificată cu privire la caracterul ilicit al comportamentului în litigiu.

256 Prin urmare, al treilea aspect și, implicit, motivul în ansamblu trebuie respinse.

2. *Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe existența unor erori de drept și de apreciere în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii aplicate*

257 În cadrul acestui motiv, reclamantele contestă aprecierile Comisiei privind, în primul rând, stabilirea cuantumului de plecare al amenzii, în al doilea rând, neluarea în considerare a circumstanțelor atenuante și, în al treilea rând, durata încălcării.

a) Cu privire la primul aspect al motivului, referitor la stabilirea cuantumului de plecare al amenzii

258 Reclamantele contestă, în principal, calificarea încălcării drept „gravă” și, în subsidiar, alegerea unui cuantum de 8,5 milioane de euro.

Cu privire la natura încălcării

— Argumentele părților

259 În opinia reclamantelor, având în vedere liniile directoare din 1998, încălcarea care li se reproșează ar fi trebuit calificată drept „minoră”. Presupunând chiar că ar fi avut un impact asupra pieței, acesta nu ar fi determinat impactul economic pe care i-l atribuie Comisia, întrucât încălcarea a vizat un singur operator, pe o piață foarte specifică și într-un singur stat membru.

260 Reclamantele arată că dacă un impact potențial este suficient pentru a se constata existența unei încălcări a articolului 81 CE, în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii, Comisia trebuia să demonstreze, cu dovezi, existența unui impact real asupra pieței. În speță, Comisia ar recunoaște că nu a determinat impactul real și că s-a limitat să îl deducă din constatările privind încălcarea.

261 Comisia consideră că nu a săvârșit o eroare în ceea ce privește calificarea încălcării.

— Aprecierea Tribunalului

262 În decizia atacată, Comisia a întemeiat calificarea încălcării în cauză drept „gravă” pe mai multe elemente.

263 Mai întâi, Comisia a amintit în considerentele (358) și (359) ale deciziei atacate că Morgan Stanley nu a avut permisiunea de a propune servicii de acceptare pentru cardurile de credit și de debit cu plata amânată în general, iar nu numai pentru cardurile Visa.

264 În continuare, Comisia a considerat că încălcarea a avut un impact real asupra concurenței. Deși a recunoscut, în considerentul (357) al deciziei atacate, că nu era posibil să se măsoare cu precizie acest impact, Comisia a dedus din punerea în aplicare a comportamentului în litigiu că este rezonabil „să se considere că, probabil, încălcarea avu[sese] un impact important asupra pieței”. În considerentul (360) al deciziei atacate, Comisia a făcut referire de asemenea la diferitele elemente pe care s-a întemeiat pentru a constata încălcarea.

265 În considerentul (362) al deciziei atacate, Comisia a menționat împrejurarea că restricția afecta Regatul Unit, care constituie o piață majoră pentru cardurile de plată.

266 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, gravitatea unei încălcări se stabilește ținând seama de numeroase elemente, cum ar fi circumstanțele particulare ale cauzei, contextul acesteia și efectul descurajator al amenzilor, cu privire la care Comisia dispune de o marjă de apreciere (Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, T-69/04, Rep., p. II-2567, punctul 153 și jurisprudența citată).

267 Astfel cum s-a subliniat deja la punctul 247 de mai sus, Comisia a aplicat metoda prezentată în liniile directoare din 1998 pentru a stabili cuantumul amenzii aplicate reclamantelor.

268 În temeiul punctului 1 A primul paragraf din liniile directoare din 1998, la evaluarea gravității încălcării trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante.

269 Din descrierea încălcărilor minore și grave din liniile directoare din 1998 rezultă că acestea se deosebesc în esență prin impactul lor asupra concurenței și prin întinderea geografică a efectelor lor. Astfel, încălcările grave sunt descrise ca fiind „cel mai adesea restricții orizontale sau verticale de același tip ca [încălcările minore], dar care se aplică într-o manieră mai riguroasă, care au un impact mai mare asupra pieței și care își produc efectele pe arii extinse ale pieței comune". Încălcările „minore" sunt descrise ca fiind „cu un impact limitat asupra pieței și care aduc atingere doar unei părți substanțiale, dar relativ limitată, a pieței comunitare".

270 În primul rând, în ceea ce privește impactul încălcării asupra pieței, reclamantele reproșează Comisiei că nu a demonstrat caracterul real al acestuia. Reclamantele arată de asemenea că, în orice caz, impactul ar putea fi numai limitat.

271 Trebuie amintit că, pentru aprecierea impactului real al unei încălcări asupra pieței, Comisia are obligația să se raporteze la concurența care ar fi existat în mod normal în lipsa încălcării (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, T-73/04, Rep., p. II-2661, punctul 83 și jurisprudența citată).

272 În considerentul (357) al deciziei atacate, Comisia a subliniat următoarele:

„Deși nu este posibil să se măsoare cu precizie impactul real asupra pieței, decizia de respingere a Morgan Stanley a fost pusă în aplicare și, prin urmare, este rezonabil să se considere că, probabil, încălcarea a avut un impact important asupra pieței."

273 Desigur, stabilirea automată a legăturii de cauzalitate dintre punerea în aplicare a unui comportament anticoncurențial și existența unui impact rezultă dintr-un raționament eronat (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, Prym și Prym Consumer/Comisia, T-30/05, nepublicată în Repertoriu, punctele 109 și 110).

274 Totuși, din cuprinsul considerentelor (358)-(360) ale deciziei atacate rezultă că în această privință Comisia se bazează de asemenea pe două alte serii de considerații, întemeiate, pe de o parte, pe faptul că comportamentul în litigiu avusese drept efect să împiedice Morgan Stanley să propună servicii de achiziții pentru toate cardurile, iar nu numai pentru cardurile Visa, și, pe de altă parte, pe efectele pozitive pe care le-ar fi putut avea prezența Morgan Stanley pe piața în cauză.

275 Or, în primul rând, reclamantele nu neagă că comportamentul în litigiu a avut întradevăr ca efect să nu îi permită Morgan Stanley să propună servicii de acceptare pentru toate cardurile, iar nu numai pentru cardurile Visa.

276 În al doilea rând, în cadrul examinării concluziilor în anulare, s-a considerat că aprecierile Comisiei cu privire la efectele care restrâng concurența ale comportamentului

în litigiu, mai precis nivelul concurenței existente și potențiale, calitatea Morgan Stanley de concurent potențial și intenția acesteia de a intra pe piața în cauză, nu sunt nelegale.

277 În această privință, trebuie amintit că, în considerentul (174) al deciziei atacate, Comisia a subliniat că a audiat toate instituțiile financiare identificate drept concurenți potențiali cu privire la aspectul dacă intenționaseră să intre pe piața în cauză și a dedus că Morgan Stanley este singurul concurent potențial care și-a exprimat intenția de a intra pe piața respectivă.

278 Prin urmare, Comisia nu a săvârșit nicio eroare vădită de apreciere atunci când a dedus pe baza acestor elemente că comportamentul în litigiu avusese un impact important asupra pieței.

279 În al doilea rând, în ceea ce privește examinarea de către Comisie a întinderii geografice a efectelor comportamentului în litigiu, reclamantele consideră că, în măsura în care numai piața Regatului Unit a fost afectată de comportamentul în litigiu, Comisia ar fi trebuit să aleagă calificarea încălcării drept „minoră".

280 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, o piață geografică de mărime națională corespunde unei părți substanțiale a pieței comune (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, Rec., p. II-3033, punctul 176 și jurisprudența citată).

281 În considerentul (362) al deciziei atacate, Comisia s-a raportat la împrejurarea că „Regatul Unit constituie o piață majoră pentru cardurile de plată”. Or, având în vedere importanța economică a acestei piețe care, de altfel, nu este contestată de reclamante, Comisia putea considera în mod întemeiat că piața în cauză reprezenta o „arie extinsă a pieței comune” în sensul liniilor directoare din 1998.

282 Prin urmare, având în vedere considerațiile precedente, criticile reclamantelor cu privire la natura încălcării trebuie să fie respinse.

Cu privire la cuantumul de plecare al amenzii

— Argumentele părților

283 În opinia reclamantelor, cuantumul de plecare de 8,5 milioane de euro reținut de Comisie este disproporționat și nemotivat. Astfel, Comisia ar fi trebuit să determine un cuantum de plecare situat în partea inferioară a scării prevăzute de liniile directoare din 1998 pentru infracțiunile grave, având în vedere impactul încălcării, în considerarea faptului că este vorba despre o restrângere a concurenței prin efect, precum și a practicii sale în materia stabilirii amenzilor. Reclamantele amintesc că, deși Comisia are dreptul de a se îndepărta de practica sa anterioară în materie de stabilire a amenzilor, aceasta trebuie să aplice liniile directoare din 1998 și să indice motivele care pot fi justificate din punct de vedere obiectiv în favoarea cifrei stabilite.

284 În replica depusă, reclamantele susțin că împrejurarea că, în mai multe decizii anterioare, Comisia a aplicat cuantumuri de plecare echivalente demonstrează caracterul disproporționat al cuantumului din prezenta cauză, în măsura în care comportamentele vizate de aceste decizii constituie încălcări mult mai grave ale dreptului concurenței.

285 Comisia consideră că cuantumul de plecare nu este disproporționat și că decizia este motivată corespunzător cerințelor legale.

— Aprecierea Tribunalului

286 În ceea ce privește, în primul rând, critica întemeiată pe nemotivare, întrucât Comisia nu a indicat motivele pentru care a stabilit la 8,5 milioane de euro cuantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantelor, aceasta trebuie respinsă.

287 Desigur, decizia atacată nu conține justificări explicite cu privire la stabilirea cuantumului de plecare, Comisia limitându-se să facă trimitere, în considerentul (353) al deciziei atacate, la motivele care au determinat-o să califice încălcarea drept gravă.

288 Cu toate acestea, trebuie să se constate că Comisia nu este obligată să dea o explicație cu privire la acest aspect. Astfel, după cum s-a subliniat la deja la punctul 221 de mai sus, din jurisprudența constantă rezultă că la stabilirea amenzilor pentru încălcarea dreptului concurenței Comisia își îndeplinește obligația de motivare dacă, în cadrul

deciziei, indică elementele în funcție de care a apreciat gravitatea și durata încălcării săvârșite, fără a avea obligația de a include în aceasta o expunere mai detaliată.

289 Prin urmare, Comisia nu avea obligația de a detalia motivele pentru care a stabilit mai exact cuantumul de plecare al amenzii la 8,5 milioane de euro. Prin urmare, decizia atacată nu este nemotivată în această privință.

290 În ceea ce privește, în al doilea rând, caracterul pretins disproporționat al acestui cuantum, trebuie amintit că liniile directoare din 1998 au prevăzut un cuantum de plecare pentru încălcările calificate drept „grave" cuprins între 1 și 20 de milioane de euro.

291 Punctul 1 A al treilea, al patrulea și al cincilea paragraf din liniile directoare din 1998 precizează următoarele:

„În cadrul fiecăreia dintre aceste categorii și în special pentru încălcările grave și foarte grave, scara propusă pentru amenzi va permite aplicarea unor tratamente diferențiate întreprinderilor, în funcție de natura încălcării comise.

De asemenea, este necesar să se țină seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor, și să se fixeze amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator.

În general, trebuie [a se citi «se poate»] să se țină seama și de faptul că marile întreprinderi au în general cunoștințe și infrastructuri economice și juridice care le permit să recunoască mai ușor caracterul infracțional al comportamentului lor și să conștientizeze consecințele care decurg din acesta în temeiul dreptului concurenței."

292 Astfel, în măsura în care reclamantele nu repun în discuție legalitatea liniilor directoare din 1998, caracterul proporțional sau disproporționat al cuantumului de plecare determinat de Comisie trebuie examinat în lumina criteriilor menționate la punctul 291 de mai sus.

293 Or, având în vedere, pe de o parte, importanța economică a reclamantelor și, pe de altă parte, necesitatea de a asigura un caracter descurajator al amenzii, un cuantum de 8,5 milioane de euro, situat în jumătatea inferioară a intervalului prevăzut de liniile directoare din 1998 pentru încălcările grave, nu este vădit disproporționat.

294 Prin urmare, primul aspect al motivului trebuie respins.

b) Cu privire la al doilea aspect al motivului, referitor la circumstanțele atenuante

Argumentele părților

295 Reclamantele susțin că incertitudinea cu privire la caracterul ilicit al comportamentului în litigiu ar fi trebuit calificată, cel puțin, drept circumstanță atenuantă. Pentru acest motiv, Comisia ar fi trebuit, în plus, să nu aplice o majorare pentru durata

încălcării. Reclamantele îi reproșează de asemenea că nu a ținut seama de faptul că, pe de o parte, au propus modificarea și au modificat efectiv Regula și că, pe de altă parte, au încheiat un acord cu Morgan Stanley în cursul procedurii administrative. În sfârșit, întârzierea Comisiei în soluționarea cazului ar fi justificat, cel puțin, o reducere a amenzii.

296 Comisia consideră că în mod întemeiat nu a reținut nicio circumstanță atenuantă. Comisia contestă în special caracterul real al modificării care ar fi fost operată asupra Regulii, întrucât ar consta exclusiv în adăugarea unor criterii de evaluare care, în orice caz, nu au fost aplicate în privința Morgan Stanley.

Aprecierea Tribunalului

297 În ceea ce privește, în primul rând, critica întemeiată pe faptul că ar fi trebuit să se țină seama de incertitudinea cu privire la caracterul ilicit al comportamentului în litigiu, aceasta trebuie respinsă pentru motivele expuse la punctele 250-255 de mai sus. Astfel, trebuie amintit că amenda a fost stabilită de Comisie pe baza unei perioade care începe de la comunicarea privind obiecțiunile. Or, la această dată, reclamantele nu mai puteau avea o îndoială justificată în ceea ce privește caracterul ilicit al comportamentului în litigiu.

298 În ceea ce privește, în al doilea rând, critica întemeiată pe argumentul că întârzierea acumulată de Comisie în soluționarea cazului ar fi justificat și o reducere a amenzii, aceasta nu poate fi admisă pentru motivele detaliate la punctele 231-238 de mai sus,

întrucât perioada dintre încetarea încălcării și decizia atacată este inferioară termenului de prescripție prevăzut de articolul 25 din Regulamentul nr. 1/2003.

299 În ceea ce privește, în al treilea rând, menționarea acordului încheiat cu Morgan Stanley și a admiterii acesteia în cadrul Visa, trebuie să se sublinieze că, procedând astfel, reclamantele au încetat încălcarea care li se reproșa la mai mulți ani după ce Comisia le-a avertizat cu privire la caracterul ilicit al comportamentului lor. Prin urmare, în mod întemeiat Comisia nu le-a acordat reclamantelor o reducere a amenzii pentru acest motiv.

300 În al patrulea rând, reclamantele susțin în mod greșit că Comisia ar fi trebuit să țină seama de împrejurarea că reclamantele au modificat Regula în cursul procedurii administrative.

301 Desigur, este adevărat că reclamantele au modificat Regula la 24 mai 2006. Această modificare ar putea fi considerată un răspuns la una dintre criticile adresate de Comisie reclamantelor în comunicarea acesteia privind obiecțiunile în care, în considerentele (247) și (248), se subliniază că redactarea Regulii permite o aplicare discriminatorie, având în vedere, în special, caracterul insuficient de obiectiv și de exact al noțiunii „concurent” prevăzută de aceasta. Trebuie să se constate de asemenea că decizia atacată, adoptată ulterior acestei modificări a Regulii, nu reia această critică.

302 Cu toate acestea, Comisia nu era nicidecum obligată să considere această modificare a Regulii o circumstanță atenuantă și să acorde reclamantelor o reducere a amenzii.

303 Astfel, caracterul adecvat al unei eventuale reduceri a amenzii în temeiul circumstanțelor atenuante trebuie să fie apreciat din punct de vedere global, ținând seama de ansamblul circumstanțelor pertinente. În lipsa unei mențiuni de natură imperativă în cuprinsul liniilor directoare în ceea ce privește circumstanțele atenuante

de care să se țină seama, trebuie să se considere că, pentru a aprecia în mod global importanța unei eventuale reduceri a cuantumului amenzii în temeiul circumstanțelor atenuante, Comisia a păstrat o anumită marjă de apreciere (Hotărârea Mannesmannröhren-Werke/Comisia, punctul 182 de mai sus, punctul 275).

304 Or, în măsura în care comportamentul în litigiu nu privea atât Regula în sine, cât aplicarea acesteia în privința Morgan Stanley, astfel cum recunosc înseși reclamantele, iar acest refuz de admitere a durat mai mult de doi ani după comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a putut în mod valid să nu țină seama de modificarea adusă de reclamante Regulii, modificare intervenită în plus numai într-un stadiu foarte avansat al procedurii administrative.

305 Prin urmare, cel de al doilea aspect al motivului trebuie respins.

c) Cu privire la al treilea aspect al motivului, referitor la durata încălcării

Argumentele părților

306 Reclamantele contestă datele începerii și încetării încălcării stabilite de Comisie. Ele consideră că încălcarea a durat cel mult șapte luni, între august 2005 și februarie 2006. Prin urmare, Comisia nu ar fi trebuit să aplice o majorare pentru durată.

307 În primul rând, reclamantele consideră că încălcarea nu a început înainte de luna august 2005. Reclamantele se bazează pe împrejurarea că intrarea pe piața în cauză necesită adoptarea unui plan concret de punere în aplicare. În măsura în care, pe de o parte, prima dovadă referitoare la un plan de punere în aplicare ar data din 20 mai 2005 și, pe de altă parte, realizarea efectivă a unui astfel de plan necesita în general cel puțin trei luni, Morgan Stanley nu ar fi putut intra pe piața în cauză înainte de luna august 2005.

308 Prin urmare, în mod greșit Comisia consideră că începutul comportamentului ilicit datează de la închiderea pieței la 22 martie 2000. Reclamantele neagă de asemenea caracterul real al intenției Morgan Stanley de a intra pe piața acceptării încă din 1998. Probele despre care se presupune că demonstrează existența unei astfel de intenții nu ar viza în realitate decât piața emiterii de carduri. În plus, reclamantele reproșează Comisiei că nu a analizat probele invocate, deși acestea ar demonstra inexistența intenției Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză.

309 În al doilea rând, în măsura în care, pentru a stabili durata încălcării, Comisia se întemeiază pe pretinsa intenție constantă a Morgan Stanley de a desfășura activități de acceptare, reclamantele susțin că Comisia avea obligația de a dovedi caracterul real al acestei intenții pe întreaga durată a încălcării. Or, decizia atacată nu ar menționa nici cea mai mică probă privind această intenție pentru perioada cuprinsă între luna mai 2005 și 22 septembrie 2006. În consecință, Comisia nu și-ar fi îndeplinit obligațiile, astfel cum au fost detaliate în Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia (T-43/92, Rec., p. II-441, punctele 79 și 80). În orice caz, Comisia ar fi trebuit să considere că încălcarea a încetat în luna februarie 2006, atunci când au început negocierile de aderare a Morgan Stanley, aceasta din urmă nefăcând dovada, cu această ocazie, a unei intenții de a intra pe piața acceptării.

310 În ceea ce privește răspunsul Comisiei întemeiat pe faptul că simpla calitate de membru al Visa este suficientă pentru a da dreptul de acceptare, reclamantele subliniază că acesta este rezultatul unui raționament eronat. Principala problemă ar fi existența sau inexistența unei intenții a Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză. Așadar, împrejurarea că Morgan Stanley nu a dorit să răspundă la întrebările reclamantelor în acest sens în cadrul negocierilor de adeziune ar constitui un element foarte relevant. Ele amintesc, în plus, că Morgan Stanley nu a intrat pe piața în cauză după admiterea sa.

311 Comisia consideră că nu a săvârșit o eroare atunci când a stabilit datele începerii și încetării încălcării.

Aprecierea Tribunalului

312 Reclamantele susțin, în esență, că durata stabilită a încălcării este eronată, întrucât intenția Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză nu ar fi durat întreaga perioadă reținută de Comisie. Acestea îi mai reproșează că nu a dedus termenele inerente intrării pe piața în cauză.

313 Cu toate acestea, astfel cum s-a subliniat în cadrul analizei concluziilor în anulare, Comisia a considerat în mod întemeiat că Morgan Stanley constituia un concurent potențial pe piața în cauză. Prin urmare, comportamentul în litigiu a produs efecte care restrâng concurența în ceea ce o privește atât cât a durat excluderea de pe piața respectivă. Prin urmare, în mod întemeiat Comisia a reținut existența unei încălcări cu o durată egală cu cea a refuzului calității de membru al Visa. În măsura în care acest refuz a durat între 22 martie 2000 și adeziunea Morgan Stanley la 22 septembrie

2006, între aceste două date a existat o încălcare continuă a dreptului concurenței. Prin urmare, Comisia nu a săvârșit nicio eroare în stabilirea datelor începerii și încetării încălcării.

314 În consecință, nu există nicio îndoială cu privire la durata exactă a încălcării. Astfel, prezenta cauză se deosebește de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Dunlop Slazenger/Comisia, punctul 309 de mai sus (punctele 79 și 80), la care fac referire reclamantele.

315 Prin urmare, trebuie respins cel de al treilea aspect și, implicit, motivul în ansamblu.

316 Având în vedere considerațiile precedente, toate cererile prezentate în cadrul prezentei acțiuni trebuie să fie respinse.

Cu privire la cheltuielile de judecată

317 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamantele au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a cincea)

declară și hotărăște:

1) **Respinge acțiunea.**

2) **Obligă Visa Europe Ltd și Visa International Service la plata cheltuielilor de judecată.**

Jaeger Vadapalas Prek

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 14 aprilie 2011.

Semnături

Cuprins

Situația de fapt ..... II - 1741

Decizia atacată ..... II - 1745

A — Definiția pieței relevante ..... II - 1745

B — Comportamentul reproșat ..... II - 1746

C — Aplicarea articolului 81 CE ..... II - 1747

D — Calculul amenzii ..... II - 1749

Procedura ..... II - 1750

Concluziile părților ..... II - 1751

În drept ..... II - 1752

A — Cu privire la cererea prin care se solicită anularea deciziei atacate ..... II - 1752

1. Chestiuni prealabile ..... II - 1753

a) Cu privire la admisibilitatea anumitor argumente și a unui document .. II - 1753

b) Cu privire la admisibilitatea unei anexe a cererii introductive ..... II - 1754

2. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantelor ..... II - 1756

a) Argumentele părților ..... II - 1756

b) Aprecierea Tribunalului ..... II - 1757

3. Cu privire la primul și la cel de al treilea motiv, care contestă restrângerea concurenței de comportamentul în litigiu ..... II - 1759

a) Cu privire la primul motiv, întemeiat pe faptul că Comisia nu a ținut seama de posibilitatea Morgan Stanley de a intra pe piața în cauză prin intermediul unui acord de fațadă ..... II - 1762

Argumentele părților ..... II - 1762

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1764

b) Cu privire la al treilea motiv, referitor la efectele asupra concurenței avute de prezența Morgan Stanley pe piața în cauză ..... II - 1772

Cu privire la primul aspect al motivului, întemeiat pe aplicarea unui criteriu eronat din punct de vedere economic și juridic ..... II - 1772

— Argumentele părților ..... II - 1772

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 1774

Cu privire la al doilea aspect al motivului, întemeiat pe o analiză eronată a nivelului concurenței existente pe piața în cauză ..... II - 1777

— Argumentele părților ..... II - 1777

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 1779

Cu privire la al treilea aspect al motivului, întemeiat pe o analiză insuficientă și eronată a efectelor avute de refuzul admiterii Morgan Stanley asupra concurenței ..... II - 1782

— Argumentele părților ..... II - 1782

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 1785

B — Cu privire la cererea având ca obiect anularea sau reducerea amenzii ..... II - 1794

1. Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe existența unor erori de drept și de apreciere în aplicarea unei amenzi ..... II - 1794

a) Cu privire la primul aspect al motivului, întemeiat pe încălcarea principiilor egalității de tratament și securității juridice, precum și pe nemotivare ..... II - 1795

Argumentele părților ..... II - 1795

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1797

b) Cu privire la al doilea aspect al motivului, întemeiat pe obligația de a adopta decizia atacată într-un termen rezonabil ..... II - 1801

Argumentele părților ..... II - 1801

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1803

c) Cu privire la al treilea aspect al motivului, întemeiat pe neluarea în considerare a incertitudinii caracterului ilicit al comportamentului în litigiu ..... II - 1805

Argumentele părților ..... II - 1805

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1807

2. Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe existența unor erori de drept și de apreciere în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii aplicate .... II - 1809

a) Cu privire la primul aspect al motivului, referitor la stabilirea cuantumului de plecare al amenzii ..... II - 1810

Cu privire la natura încălcării ..... II - 1810

— Argumentele părților ..... II - 1810

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 1811

Cu privire la cuantumul de plecare al amenzii ..... II - 1815

— Argumentele părților ..... II - 1815

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 1816

b) Cu privire la al doilea aspect al motivului, referitor la circumstanțele atenuante ..... II - 1818

Argumentele părților ..... II - 1818

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1819

c) Cu privire la al treilea aspect al motivului, referitor la durata încălcării II - 1821

Argumentele părților ..... II - 1821

Aprecierea Tribunalului ..... II - 1823

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... II - 1824